

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Формування та використання власного капіталу підприємства
(на матеріалах ТОВ «Пирятинський сирзавод»)»**

Виконала: студентка 4-го курсу, групи 4ДФ

Спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Кашуба Д. Р.

Керівник: к.е.н., доцент Кречотень І.М.

Рецензент: Заступник голови Котелевської

селищної ради

Саєнко О. В.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із

праць інших авторів без відповідних посилань

Кашуба Д. Р.

Підтверджую достовірність даних, використаних

у роботі

Кашуба Д. Р.

Полтава, 2024 року

АНОТАЦІЯ

Кашуба Д.Р. «Формування та використання власного капіталу підприємства (на матеріалах ТОВ «Пирятинський сирзавод»)». Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2024.

Робота містить 110 сторінок, 28 таблиць, 9 рисунків, список літератури з 99 джерел та 3 додатку.

Ключові слова: власний капітал, формування капіталу, використання капіталу, підприємство, ефективність управління.

Мета роботи – дослідження формування власного капіталу підприємства та шляхів підвищення ефективності його використання на ТОВ «Пирятинський сирзавод».

Об'єктом дослідження в роботі виступає власний капітал ТОВ «Пирятинський сирзавод».

Предметом дослідження є шляхи підвищення ефективності формування та використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод».

У випускній роботі розглянуто комплекс питань, пов'язаних із дослідженням змістом та значенням власного капіталу підприємства; визначенням джерел формування і напрямків використання власного капіталу підприємства; аналізом методичних підходів до оцінки стану, ефективності формування та використання власного капіталу підприємства; економічною характеристикою діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод»; аналізом асортименту продукції, обсягів її реалізації за 2020, 2021, 2022 роки; дослідженням ресурсного забезпечення діяльності досліджуваного підприємства; аналізом витрат та фінансового стану ТОВ «Пирятинський сирзавод»; оцінкою ефективності формування та використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод»; вивченням шляхі підвищення ефективності формування та використання власного капіталу підприємства; розробкою заходів підвищення ефективності використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод»; визначенням впливу запропонованих заходів на показники ефективності формування та використання власного капіталу і показники господарської діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод».

ANNOTATION

Kashuba D.R. "Formation and use of the enterprise's equity capital (based on the materials of "PIRYATIN CHEESE FACTORY" LLC)". Manuscript. Graduation thesis for the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" – National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", Poltava, 2024.

The work contains 110 pages, 28 tables, 9 figures, bibliography from 99 sources and 3 appendices.

Keywords: own capital, capital formation, capital utilization, enterprise, management efficiency.

The aim of the work is to study the formation of own capital of the enterprise and ways to improve its utilization efficiency at "PIRYATIN CHEESE FACTORY" LLC.

The object of the study is the own capital of "PIRYATIN CHEESE FACTORY" LLC.

The subject of the study is the ways to improve the efficiency of the formation and utilization of own capital at "PIRYATIN CHEESE FACTORY" LLC.

The thesis examines a range of issues related to the study of the content and significance of the company's own capital; identification of sources of formation and directions of utilization of the company's own capital; analysis of methodological approaches to assessing the state, efficiency of formation, and utilization of the company's own capital; economic characteristics of the activities of "PIRYATIN CHEESE FACTORY" LLC; analysis of the product range and sales volumes for the years 2020, 2021, and 2022; research on the resource support for the activities of the studied enterprise; analysis of expenses and financial condition of "PIRYATIN CHEESE FACTORY" LLC; assessment of the efficiency of formation and utilization of the own capital of "PIRYATIN CHEESE FACTORY" LLC; study of ways to improve the efficiency of the formation and utilization of the company's own capital; development of measures to increase the efficiency of the utilization of the own capital of "PIRYATIN CHEESE FACTORY" LLC; and determination of the impact of the proposed measures on the efficiency indicators of the formation and utilization of own capital and performance indicators of "PIRYATIN CHEESE FACTORY" LLC.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	8
1.1. Сутність власного капіталу, його складові формування та функції.....	8
1.2. Власний капітал підприємства: джерела формування та управління..	19
1.3. Методичні підходи до оцінки ефективності формування і використання власного капіталу підприємства	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТОВ «ПИРЯТИНСЬКИЙ СИРЗАВОД».....	36
2.1. Загальна економічна характеристика діяльності підприємства	36
2.2. Оцінка фінансово-економічного стану і ресурсного забезпечення діяльності підприємства.....	44
2.3. Аналіз витрат і фінансових результатів діяльності підприємства.....	60
2.4. Оцінка формування та використання власного капіталу підприємства.....	67
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТОВ «ПИРЯТИНСЬКИЙ СИРЗАВОД».....	76
3.1. Напрями підвищення ефективності формування та використання власного капіталу підприємства	76

				ВР 4дЕФ 20034			
	П. І. Б.	Підпис	Дата	Формування та використання власного капіталу підприємства (на матеріалах ТОВ «Пирятинський сирзавод»)			
<i>Розроб.</i>	<i>Каиуба Д.Р.</i>						
<i>Перевір.</i>	<i>Крекотень І.М.</i>						
<i>Н. Контр.</i>	<i>Крекотень І.М.</i>						
<i>Затверд.</i>	<i>Кулик В.А.</i>						
				Літ.	Арк.	Акрушів	
					3	110	
				Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування			

3.2. Проект розширення асортименту продукції за рахунок впровадження нового продукту «Молочна насолода» та визначення його впливу на показники ефективності формування та використання власного капіталу підприємства	84
ВИСНОВКИ	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	100
ДОДАТКИ	110

				ВР 4ДЕФ 20034			
	П. І. Б.	Підпис	Дата				
Розроб.	Каиуба Д.Р.			Формування та використання власного капіталу підприємства (на матеріалах ТОВ «Пирятинський сирзавод»)	Літ.	Арк.	Акрушів
Перевір.	Крекотень І.М.					3	110
Н. Контр.	Крекотень І.М.				Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування		
Затверд.	Кулик В.А.						

ВСТУП

Створення і нормальне функціонування підприємств будь-якої форми власності неможливе без формування достатнього обсягу власного капіталу. Раціональна структура власного капіталу та ефективність його використання безпосередньо впливають на формування добробуту власників підприємства. Актуальним у цьому питанні також є вирішення проблем управління власним капіталом як основним джерелом, що сприяє підвищенню економічних конкурентних переваг підприємства.

Практика доводить ефективність функціонування будь-якого підприємства залежить від правильної стратегії формування та використання власним капіталом, наявним в його розпорядженні. Це пов'язано з тим, що власний капітал виступає одним з основних джерел фінансування діяльності підприємства.

Власний капітал є важливою складовою господарського процесу на підприємстві тому, виникає необхідність ведення його правильного та достовірного обліку, здійснення будь-яких форм контролю на кожному підприємстві харчової промисловості.

Практика підтверджує, що аналітичну концепцію формування та використання власного капіталу підприємств слід орієнтувати на: інвестиційні рішення (вкладання і накопичення капіталу), операційні рішення (рух капіталу), фінансові рішення (використання капіталу) відповідно до видів здійснення господарської діяльності.

У сучасних умовах найбільш відомими розробками, присвяченими проблемам власного капіталу підприємства, є праці Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна, Л.С. Ситник, О.О. Терещенко, В.М. Шелудько, А.М. Поддєрьогін, К.В. Ізмайлова, Д.В. Шиян, Н.І. Строченко та інших учених економістів. Однак ряд питань

вимагають подальшого теоретичного і практичного обґрунтування, тому доцільним представляється розгляд даної теми.

Метою випускної роботи є дослідження формування власного капіталу підприємства та шляхів підвищення ефективності його використання на ТОВ «Пирятинський сирзавод».

Відповідно до поставленої мети в роботі були поставлені наступні завдання:

- дослідити зміст та значення власного капіталу підприємства;
- визначити джерела формування і напрямки використання власного капіталу підприємства;
- проаналізувати методичні підходи до оцінки стану, ефективності формування та використання власного капіталу підприємства;
- провести економічну характеристика діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод»;
- проаналізувати асортимент продукції, обсяги її реалізації за 2020, 2021, 2022 роки;
- проаналізувати ресурсне забезпечення діяльності досліджуваного підприємства;
- провести аналіз витрат та фінансового стану ТОВ «Пирятинський сирзавод»;
- оцінити ефективність формування та використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод»;
- визначити шляхи підвищення ефективності формування та використання власного капіталу підприємства;
- розробити захід підвищення ефективності використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод»;
- визначити вплив запропонованого заходу на показники ефективності формування та використання власного капіталу і показники господарської діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод».

Об'єктом дослідження в роботі виступає власний капітал ТОВ «Пирятинський сирзавод».

Предметом дослідження є шляхи підвищення ефективності формування та використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод».

У роботі використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання соціально-економічних процесів і явищ, а саме: методи наукового узагальнення, порівняння, системності і комплексності – при обґрунтуванні теоретичних підходів до формування історичної, загальноекономічної, правової сутності власного капіталу; економіко-статистичні методи – при розгляді методологічних засад аналізу діяльності, власного капіталу та обробці інформації; графічні методи – при побудові графіків.

Інформаційною базою роботи виступили нормативно-правові акти, фундаментальні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячені питанням аналізу власного капіталу та пошукам резерву його зростання на підприємстві. Практична частина роботи виконана при залученні поточної фінансової документації та повного пакету фінансової звітності ТОВ «Пирятинський сирзавод».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність власного капіталу, його складові формування та функції

Слово «капітал» від латинського «capitalis» перекладається як «домінуючий» та поєднується з терміном «власність». У сучасному світі науковці економічних науки дають таке значення капіталу.

Капітал – це опора, яка відповідає протягом багатьох століть за рівень господарювання підприємства його конкурентоспроможності серед інших та потребує від підприємств підвищення ефективності їх дій, що дозволяє продовжувати значною мірою ефективну діяльність підприємства. За показник ефективності можна вважати формування та використання капіталу, тобто максимальну його продуктивність.

Капітал є досить складною категорією, яка забезпечує інтереси учасників бізнес-процесів підприємства і впливає на його розвиток у цілому.

Основні підходи до теоретичного осмислення сутності капіталу можна узагальнити в історичній ретроспективі, визначивши основні позиції провідних вчених економістів щодо цієї категорії (табл. 1.1).

Оцінка представлених положень дає можливість дійти висновку, що майже усі мислителі в економіці визначають капітал як певне реальне майно, здатне створювати нові товари й приносити дохід його власнику [35].

На підставі дослідження поглядів вчених економістів встановлено, що існує велика кількість різнобічних трактувань терміна «капітал».

У сучасних умовах господарювання фактор виробництва «капітал» виступає як виробничий і інвестиційний ресурс, джерело доходу, об'єкт управління і формування, об'єкт власності, купівлі-продажу і тимчасової переваги, носій факторів ризику і ліквідності. Основними складовими капіталу в сучасних умовах виступає фізичний, фінансовий та інтелектуальний капітал.

Таблиця 1.1

Систематизація поглядів на поняття «капітал» у ретроспективі
економічних відносин

Економічна школа	Представник	Визначення капіталу
Античність	Аристотель (384-322 рр. до н.е.)	Джерело накопичення багатства
Меркантилісти	Т. Ман (1571-1641)	Абсолютна форма багатства.
Фізіократи Ф.	Кене (1694- 1774)	Сума грошей, авансована у виробництво
Класична економічна школа	У. Петі (16231- 687)	Грошова вартість
	А. Сміт (1723-1790), Д. Рікардо (1772-1823)	Капітал як накопичений запас (частина багатства),необхідний для подальшого виробництва з метою отримання прибутку
	Ж.Б. Сей (1767-1832)	Фактор, що створює вартість
	Н.Г. Чернишевський (1828-1889)	Матеріальні цінності, спрямовані на виробництво
Марксизм	К. Маркс (1818- 1883)	Капітал – це самозростаюча вартість у власності роботодавця; це сутність, що проявляється в русі, у взаємодії уречевлених засобів виробництва з живою працею
Новітня школа І.	І. Шумпетер (кінець XIX-поч. XX ст.	Визначав капітал як «фонд купівельної сили», за рахунок якого придбаються засоби виробництва з метою якісного розвитку суспільства
Австрійська школа	Е. Бем-Баверк (1851-1919)	Засоби існування, що авансуються робочим
	К. Менгер (1840-1921)	Економічні блага, що спрямовані на майбутнє, беруть участь у виробництві і є джерелом доходу
Неокласична школа	А. Маршал (1842-1924)	Призначений для торгівельно-промислових цілей і є фактором виробництва.
	П. Самуельсон (1915)	Ресурс довготривалого користування, створений з метою виробництва
	І. Фішер (кінець XIX-XX ст.)	Капітал як запас багатства у певний час, як здатність багатства і власності приносити їх власнику постійний дохід у вигляді «потоків послуг»
Кембриджська школа	Дж. Робінсон (1903-1983)	Гроші, універсальний товар ділового світу
Сучасні економісти	А.М. Румянцев	Відносини експлуатації
	А.С. Булатов, К.А. Раїцький	Блага, що використовуються як ресурс у подальшому виробництві
	А.В. Парамонов	Засоби виробництва, що приносять додану вартість
	П. Бурд'є	Ресурс, що конвертується у гроші та інституалізується у формі прав власності
	І.О. Бланк	Накопичений запас економічних благ у грошовій та товарній формі, що беруть участь у економічному процесі як інвестиційний ресурс та фактор виробництва

З позиції прикладного сприйняття капіталу можна виділити два основних підходи до визначення поняття «капітал» – фінансовий та економічний [98]. Узагалі поняття «капітал» виступає в трьох формах: грошовій, продуктивній і товарній. Така класифікація видів капіталу, запропонована І.О. Бланком [2].

У сучасній економічній науці існує три основні концепції розуміння поняття «капітал». По-перше, капітал вивчається як частина багатства, що становить сукупність засобів виробництва. По-друге, капітал розглядається як суспільні відносини, тобто як вартість, що приносить додану вартість. По-третє, капітал є сукупним вираженням усіх факторів виробництва.

Найбільш широке, загальне поняття капіталу відповідає його грошовій формі. В економічній теорії «грошовий капітал» розглядається як вартісна форма всього капіталу, а не лише як певна сума грошей, що спрямовується в процесі господарсько-підприємницької діяльності на придбання засобів виробництва і предметів праці [3].

Варто, зазначити, що власний капітал є основним, початковим та умовно безстроковим джерелом фінансування господарської діяльності підприємства, а також джерелом збитків підприємства, він є одним з найвагоміших показників, що використовуються при оцінці фінансового стану підприємства, оскільки показує, з одного боку, ступінь фінансової самостійності підприємства, а з іншого – ступінь кредитоспроможності підприємства [24].

Кожне підприємство, що веде виробничу чи комерційну діяльність повинно мати відповідний капітал, який є важливим інструментом управління власністю. Власний капітал є стрижнем фінансово-господарської діяльності всіх суб'єктів господарювання. Без його достатнього розміру не можливо отримати прибуткову діяльність підприємств.

Ефективність господарської діяльності будь-якого підприємства визначається процесами формування і використання його власного капіталу.

Дослідження власного капіталу потребує з'ясування сутності капіталу. Найважливішими аспектами для цього є економічний, юридичний, обліковий (рис. 1.1).

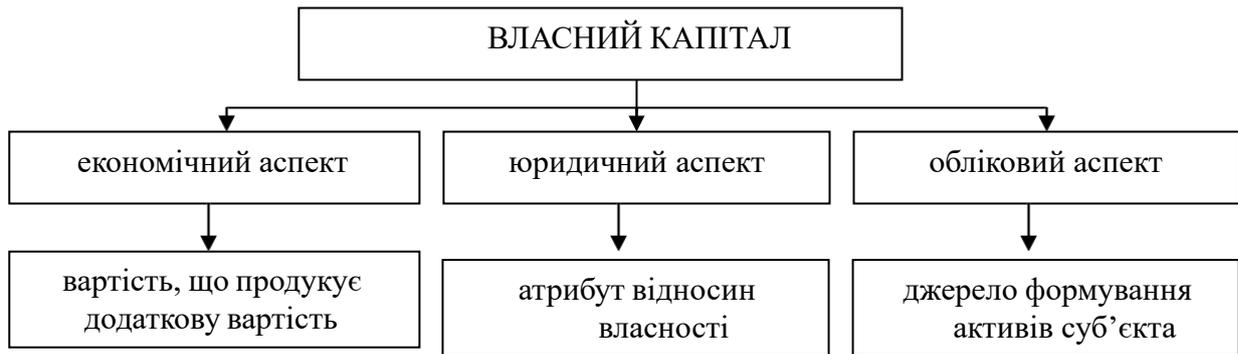

Рис.1.1. Тракткування капіталу в трьох аспектах

Перше полягає передусім в тому, що його розмір визначає межі мінімальної матеріальної відповідальності, які суб'єкт господарювання має за своїми зобов'язаннями. Друге – у забезпеченні підприємства власними фінансовими ресурсами, необхідними як для початку, так і для продовження реальної господарської діяльності.

Розглядаючи економічну сутність, потрібно окреслити найважливіші характеристики капіталу, які полягають у тому, що він виступає основним чинником виробництва; характеризує фінансові ресурси підприємства, які приносять прибуток; використовується як головне джерело формування добробуту його власників; є головним виміром ринкової вартості підприємства. Його динаміка є важливим показником ефективності господарської діяльності [64].

Основними етапами руху власного капіталу є процес його створення, розподілу, використання й відтворення ресурсів у межах окремого підприємства. У зв'язку із цим, управління власним капіталом пов'язане не тільки із забезпеченням ефективного використання вже накопиченої його частини, але і з формуванням власних фінансових ресурсів, що забезпечують майбутній розвиток підприємства.

Формування власного капіталу підприємства є найважливішим елементом управління його капіталом. Спеціальна фінансова політика формування фінансових ресурсів розробляється підприємством для забезпечення необхідного

рівня самофінансування його розвитку і є частиною загальної стратегії підприємства. Розробка даної політики включає в себе такі основні етапи:

- аналіз формування власного капіталу підприємства у попередньому періоді;
- визначення загальної потреби у власних фінансових ресурсах;
- оцінка вартості залучення власного капіталу з різних джерел;
- забезпечення максимального обсягу залучення фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел;
- забезпечення необхідного обсягу залучення фінансових ресурсів із зовнішніх джерел;
- оптимізація співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування капіталу [73].

Це все дає підстави щодо розгляду низки теорій власного капіталу. У сучасних літературних джерелах існує досить велика кількість трактувань поняття «власний капітал» (табл. 1.2).

Систематизація різних точок зору дослідників дає можливість уточнити поняття «власний капітал»: власний капітал – це сукупність економічних благ у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які залучаються до економічного процесу діяльності суб'єкта господарювання без визначення терміну повернення їх власникам, і здатні генерувати доходи.

На законодавчому рівні поняття «власний капітал» регламентується НП (С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», де зазначається, що власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [7]. Дане визначення характеризує порядок розрахунку власного капіталу, але не вказує на джерела формування та напрямки використання власного капіталу.

Таблиця 1.2

Визначення поняття «власний капітал»

Автор	Визначення
Л.В. Безкоровайна [1]	Власний капітал – це власні джерела підприємства, внесені його засновниками, або суми реінвестованого чистого прибутку, які використовуються для формування активів підприємства у грошовій або матеріальній формі
Ф.Ф. Бутинець [2]	Власний капітал – загальна вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності та використовуються ним для формування його активів
С.Ф. Голов [3]	Власний капітал формується акціями, тобто коштами інвесторів (власників) в обмін на реалізовані їм акції
Т.А. Городня [4]	Власний капітал – нагромадження шляхом збереження запасу економічних благ у формі грошових коштів та реальних капітальних товарів, що залучається його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і чинник виробництва з метою отримання доходу, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язане з чинниками часу, ризику і ліквідності
В.Ф. Максимова [5]	Власний капітал – це власні джерела фінансування підприємства, що вкладені його засновниками без визначеного строку їх повернення, накопичені суми реінвестованого прибутку протягом строку функціонування підприємства та інші власні джерела
В.В. Сопко [6]	Власний капітал – це власні джерела підприємства, які без визначення строку проведення внесені засновниками або залишені ними на підприємстві з уже оподаткованого прибутку

Також необхідно розглянути складові власного капіталу рис. 1.2.

Статутний капітал – це початковий капітал компанії, яка інвестує у формування активів для початку бізнесу. Його розмір визначається установчими документами та статутом компанії.

Компанії різних сфер діяльності та організації – для юридичних форм (акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю) мінімальний розмір офіційного капіталу регулюється законом. Юридичну природу статутного капіталу можна з'ясувати за допомогою наступних характеристик:

- 1) початково статутний капітал формується засновниками;
- 2) його розмір обов'язково фіксується в установчому документі;
- 3) розмір статутного капіталу виражається в грошах не залежно від того, яке саме майно було внеском;

4) розмір внесків до цього капіталу визначає обсяг належних учаснику прав;

5) статутний капітал може бути змінений лише за рішенням вищого (а у деяких випадках також і виконавчого) органу;

б) статутний капітал є одним з джерел утворення майна підприємства.

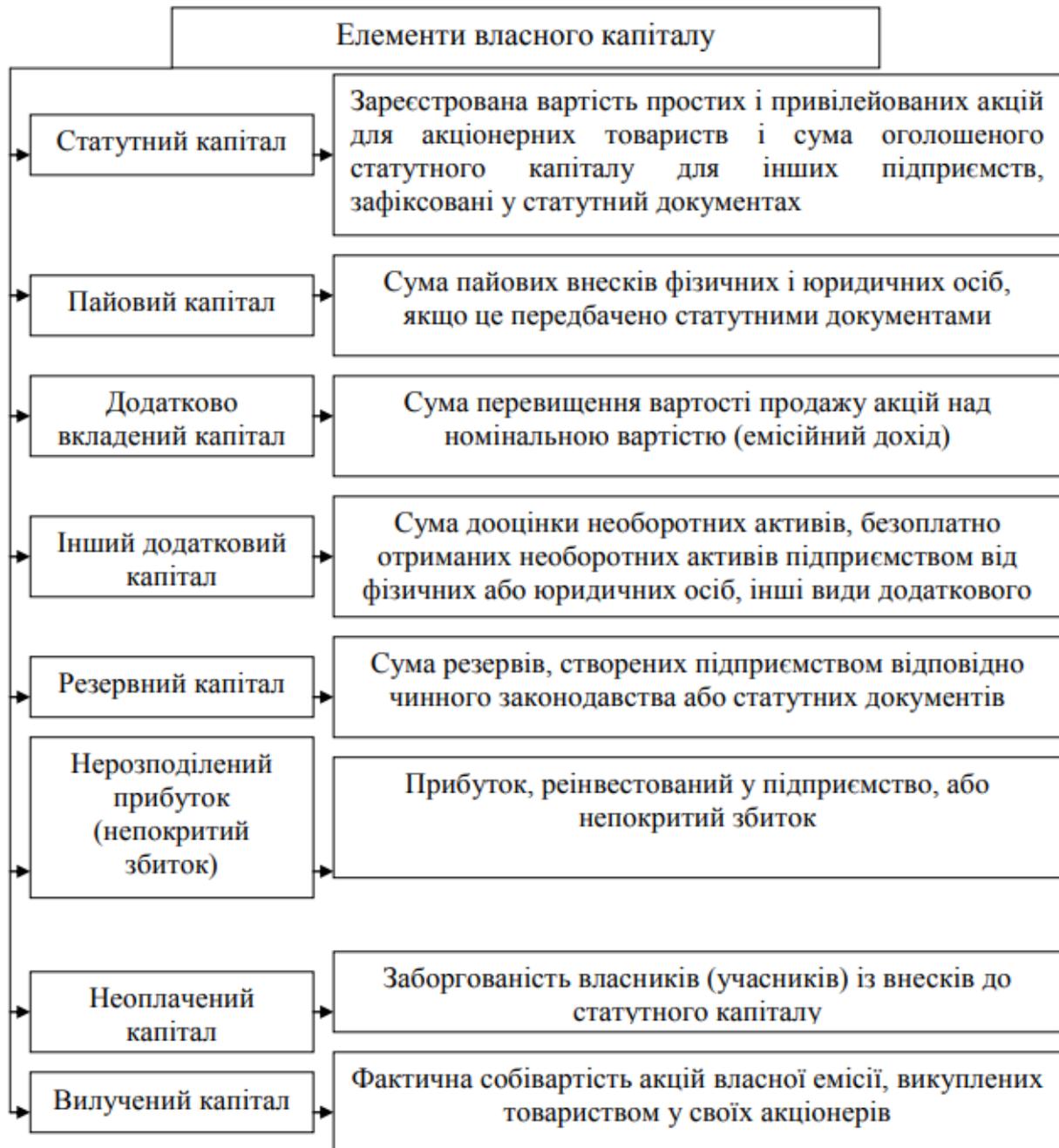

Рис.1.2. Елементи власного капіталу підприємства

Виділяють основні принципи формування статутного капіталу комерційних організацій:

- 1) обов'язковість формування статутного капіталу;
- 2) формування його за рахунок власних коштів учасників;
- 3) реальність величини статутного капіталу;
- 4) законність формування статутного капіталу [10].

Резервний капітал є частиною капіталу компанії і застосовується до внутрішнього страхування господарської діяльності. Розмір цієї частини резерву капіталу визначається установчими документами. Формування резервів здійснюється за рахунок прибутку компанії (мінімальний внесок у резерви регулюється законодавством).

Конкретні фінансові ресурси (цільові показники) включають унікальні фонди фінансових ресурсів, які навмисно створюються з метою наступних цільових витрат. Фонди від депресії, фонди ремонту, фонди охорони праці, фонди розвитку виробництва тощо, як правило, виділяються як частина цих фінансових фондів. Порядок формування та використання цих фондів регулюється статутом компанії та іншими установчими документами.

Нерозподілений прибуток є частиною прибутку компанії, отриманого за попередній період, і не використовується для споживання власниками (акціонерами, акціонерами) та персоналом. Ця частина прибутку спрямована на капіталізацію, інвестиції у розвиток виробництва. За економічним змістом це одна з форм резервів власних коштів компанії, яка забезпечує подальший розвиток виробництва.

Інші форми капіталу включають розрахунок активів (при здачі в оренду) та розрахунок з учасниками (виплата доходу у вигляді відсотків або дивідендів), які з'являються в першому розділі пасиву на балансі.

Сутність власного капіталу підприємства проявляється через його функції, основні з яких [8]:

– Функції створення та управління компанією. Чесність з точки зору офіційного капіталу є фінансовою основою для створення нового суб'єкта господарювання;

– Гарантійна функція. Капітал балансу відповідає вартості компанії на активній стороні балансу. Чим більший капітал, тим більше збитків може зробити компанія, не загрожуючи інтересам кредиторів. Отже, їхня впевненість дуже висока.

– Захисна функція. Капітал більший, краще захищає компанію від впливу факторів, що загрожують, бо жертвуючи капіталом, який може компенсувати компанію.

– Функції забезпечення коштів та ліквідності. Внески в капітал, а також будівлі, обладнання, цінні папери та інші реальні активи можуть бути грошовими коштами. Це може бути використано для фінансування операційної та інвестиційної діяльності, а також для погашення боргової заборгованості. Це збільшує ліквідність компанії, з одного боку, та потенціал для довгострокового фінансування, з іншого.

– База для нарахування дивідендів та розподілу майна. Прибуток, отриманий протягом року, розподіляється та виплачується або здається на зберігання корпоративним сторонам у формі дивідендів (для збільшення ліцензованого або резервного капіталу). Буде надіслано до).

– Функції управління та контролю. За законом власники компаній можуть брати участь в управлінні. Фактичне управління компанією здійснюється власниками пакету управління правами компанії.

– Рекламна функція (представництво). твердий (капітальний) капітал компанії створює фундамент довіри не тільки з боку інвесторів, але й з боку постачальників виробничих факторів та споживачів готової продукції.

Функції власного капіталу	
	1. Гарантійна (відповідальності і захисту прав кредиторів)
	2. Довгострокового фінансування (функція фінансування та забезпечення ліквідності)
	3. Розподілу доходів і активів (база для нарахування дивідендів і розподілу майна)
	4. Основоположна (функція заснування та введення в дію підприємства)
	5. Самостійності і влади
	6. Кредитоспроможності
	7. Фінансування ризику
	8. Компенсації понесених збитків
	9. Регулятивна
	10. Організаційна
	11. Довготермінового кредитування
	12. Захисна функція
	13. Функція управління та контролю
	14. Рекламна (репрезентативна) функція

Рис.1.2. Функції власного капіталу

Як бачимо з рис. 1.2, найбільш поширеною є функція відповідальності і захисту прав кредиторів, адже відображений в балансі підприємства власний капітал є для зовнішніх користувачів мірилом відносин відповідальності на підприємстві, а також захистом кредиторів від втрати капіталу.

Тобто власний капітал є гарантією захисту прав кредиторів і критерієм відповідальності. Тому гарантійна функція є співзвучною з функцією відповідальності і захисту прав кредиторів.

Крім гарантії для зовнішніх користувачів, власний капітал виконує захисну функцію – показує, яке значення має власний капітал для власників. Чим більший власний капітал, тим більш захищеним є підприємство від впливу загрозливих для його існування факторів, оскільки саме за рахунок власного капіталу можуть покриватися збитки підприємства [35].

Важливою є також функція довгострокового фінансування – внески у власний капітал можуть використовуватися для фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємства, а також для погашення заборгованості за позиками, протягом тривалого періоду часу.

Крім того, власний капітал служить базою для нарахування дивідендів і розподілу майна, що є важливим для захисту корпоративних прав власників та ефективного розподілу до того чи іншого фонду підприємства. З даною функцією переплітається функція компенсації понесених збитків – тимчасові збитки мають погашатись за рахунок власного капіталу.

При виході засновника з товариства та при ліквідації підприємства визначається частка кожного засновника при розподілі прибутку та збитків, а також у майні підприємства, тим самим реалізується регулятивна функція.

Функція довготермінового кредитування – перебуває в розпорядженні підприємства необмежений час – є аналогічна до функції довгострокового фінансування, використання останнього терміну є більш доцільнішим, зважаючи на обмеженість кредитування.

Власний капітал у частині статутного є фінансовою основою для початку діяльності нового суб'єкта господарювання – функція заснування та введення в дію підприємства або основоположна.

Функція самостійності та влади передбачає, що розмір власного капіталу визначає ступінь незалежності та впливу його власників на підприємство.

Частка ж власного капіталу в активах є показником платоспроможності підприємства, що вказує на іншу важливу функцію – кредитоспроможності – у разі надання кредиту, за інших рівних умов, перевагу надають підприємствам з меншою кредиторською заборгованістю і більшим власним капіталом.

Крім того, власний капітал фінансує ризикові проекти, під які важко залучити кошти сторонніх інвесторів, що відображає функція фінансування ризику. Враховуючи функції власного капіталу можна зазначити, що його розмір визначає ступінь незалежності та впливу його власників на підприємство, а для кредиторів є показником відповідальності і стабільності підприємства

1.2. Власний капітал підприємства: джерела формування та управління

При визначенні структури власного капіталу перш за все варто виходити з джерел його формування. Можна виділити два основні джерела, сукупність яких формує капітал підприємства як цілісність: вкладений та накопичений капітал (рис. 1.3). Ці джерела власного капіталу складають базову структуру капіталу будь-якого підприємства незалежно від організаційно-правової форми.

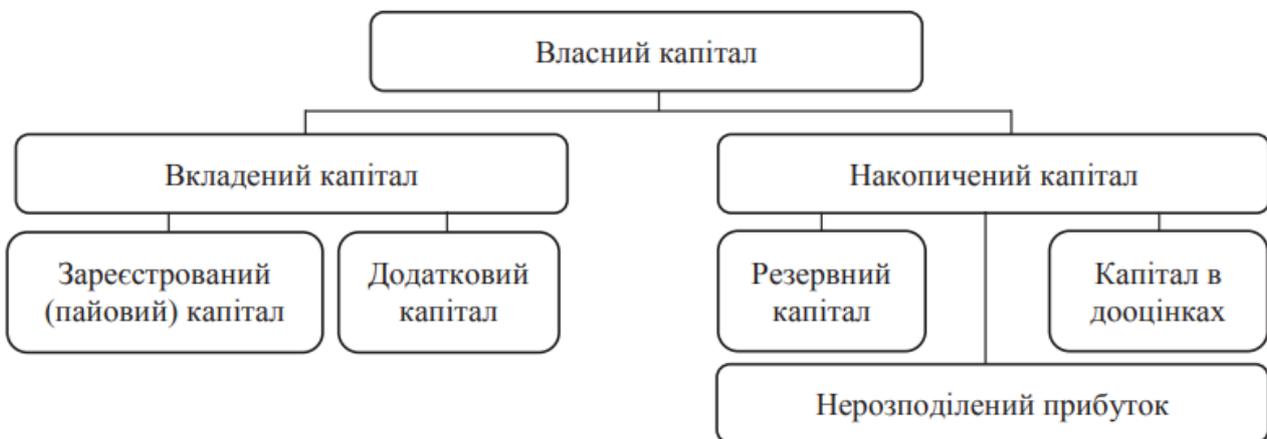

Рис.1.3. Запропонована структура власного капіталу

Зареєстрований (пайовий) капітал – це офіційно об’явлена і належним чином зареєстрована частина внесків власників до капіталу підприємства. Відомості про такий капітал містяться у статутних документах та відображаються на рахунку 40.

Якщо протягом звітного року зміни до статуту не вносилися, то розмір зареєстрованого капіталу залишається незмінним. Якщо внески засновників,

зазначені у статутних документах, фактично не внесені, або товариство викупило власні акції (частки), то в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності застосовуються коригуючі показники: неоплачений та вилучений капітал.

Додатково вкладений капітал – це сума внесків засновників понад зареєстровану частину. У складі цього капіталу виділяють: – емісійний дохід АТ від продажу акцій за ціною, вищою за їх номінальну вартість; – інші внески засновників, які вносяться без рішень про збільшення розміру зареєстрованого капіталу (безоплатна передача необоротних активів, коштів тощо).

Додатковий капітал за рішенням учасників товариства може направлятися на збільшення статутного, пайового, резервного капіталу та на покриття збитків від діяльності підприємства. Типову кореспонденцію рахунків наведемо в таблиці.

Накопичений капітал – це капітал, сформований у результаті господарської діяльності підприємства. Він включає такі елементи:

- капітал у дооцінках;
- резервний капітал;
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

З 09.08.13 інформація про дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів обліковується на рахунку 41 «Капітал у дооцінках». Дооцінка необоротних активів збільшує власний капітал підприємства. Проводити її чи ні, підприємство вирішує самостійно, але не частіше одного разу на рік.

Первісна (переоцінена) вартість може збільшуватися або на суму індексації, проведеної в порядку, установленому Податковим кодексом, або відповідно до П (С)БО.

Згідно П (С)БО 7 «Основні засоби», підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. У разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт [9].

Згідно П (С)БО 8 «Нематеріальні активи», підприємство може здійснювати переоцінку за справедливою вартістю на дату балансу тих нематеріальних активів, щодо яких існує активний ринок. У разі переоцінки окремого об'єкта нематеріального активу варто переоцінювати всі інші активи групи, до якої належить цей нематеріальний актив (крім тих, щодо яких не існує активного ринку) [9].

Згідно із П (С)БО 13 «Фінансові інструменти», облік хеджування грошових потоків здійснюється з урахуванням коефіцієнта ефективності хеджування. При значенні коефіцієнта ефективності хеджування грошових потоків у межах 0,8-1,25 зміна балансової вартості об'єкта хеджування відображається в іншому сукупному доході з одночасною зміною власного капіталу (в частині переоцінки фінансових інструментів) [9].

Уцінка необоротних активів не впливає на розмір власного капіталу, оскільки сума уцінки збільшує суму нерозподіленого прибутку. Резервний капітал обов'язково має формуватися й обрисовуватися на рахунку 43.

Розмір резервного фонду товариства має становити не менше ніж 25% статутного (складеного) капіталу. Формується цей фонд із щорічних відрахувань у розмірі не менше 5% суми чистого прибутку до досягнення зазначеного розміру. За рахунок резервного капіталу можна: поповнювати зареєстрований (статутний) капітал; нараховувати дивіденди за привілейованими акціями (у разі недостатності прибутку для цього); погашати борги при ліквідації товариства; покривати отримані збитки в разі недостатності прибутку.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) – це вид накопиченого капіталу, який являє собою фінансовий результат діяльності підприємства після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу. Його облік ведеться на рахунку 44 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)». У ньому виділені субрахунки для відображення суми нерозподіленого прибутку – 441, непокритого збитку – 442, а також прибутку, використаного у звітному періоді – 443.

Управління власним капіталом пов'язане не лише із забезпеченням ефективного використання вже накопиченої його частини, але і з формуванням власних фінансових ресурсів (ВФР), що забезпечують майбутній розвиток підприємства. В процесі управління формуванням власних фінансових ресурсів їх класифікують за джерелами формування (внутрішні джерела, зовнішні джерела). На рис. 1.4 представлено джерела формування власного капіталу підприємства, а також визначено переваги та недоліки джерел фінансування.

Рис.1.4. Джерела залучення власного капіталу підприємства, його переваги та недоліки

У складі внутрішніх джерел формування ВФР основне місце належить прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства, — він формує

переважну частину його ВФР, забезпечує приріст власного капіталу, а відповідно і зростання ринкової вартості підприємства. Певну роль у складі внутрішніх джерел відіграють також амортизаційні відрахування, особливо на підприємствах з високою вартістю використовуваних власних основних засобів і нематеріальних активів; проте суму власного капіталу підприємства вони не збільшують, а лише є засобом його реінвестування. Інші внутрішні джерела не відіграють помітної ролі у формуванні ВФР підприємства.

У складі зовнішніх джерел формування ВФР основне місце належить залученню підприємством додаткового пайового (шляхом додаткових внесків засобів учасників) або акціонерного капіталу (шляхом додаткової емісії і реалізації акцій). Для окремих підприємств одним із зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів може бути безоплатна фінансова допомога (як правило, таку допомогу надаються лише окремим державним підприємствам різного рівня). До числа інших зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів входять матеріальні і нематеріальні активи, які безкоштовно передають підприємству, їх включають до складу його балансу.

Формування фінансових ресурсів підприємства здійснюється за рахунок власних та запозичених коштів. Загальна сума фінансових ресурсів складається у кожного окремого підприємства з таких елементів:

- Власний капітал: статутний (пайовий) капітал, додатково вкладений капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток тощо;
- Забезпечення наступних витрат та платежів;
- Довгострокові зобов'язання;
- Поточні зобов'язання.

Так, власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.. Величина власного капіталу визначається як алгебраїчна сума його складових елементів:

- статутного капіталу, який відображає зафіксовану в установчих документах загальну вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства, або пайового капіталу, який відображає суму пайових

внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами.

- додаткового капіталу, який відображає суму, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість.

- іншого додаткового капіталу, що представляє суму дооцінки необоротних активів, вартість активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб та інші види додаткового капіталу.

- резервного капіталу, який відображає сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

- нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) – суми прибутку, яка реінвестована у підприємство, або сума непокритого збитку.

- неоплаченого капіталу, який відображає суму заборгованості власників (учасників) за внесками до капіталу.

- вилученого капіталу, який показує фактичну собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників.

Внутрішнім називається фінансування, якщо воно здійснюється за рахунок коштів, одержаних від діяльності підприємства (прибуток, амортизаційні суми, грошові кошти, одержані від продажу майна, стійкі пасиви). Початкове формування фінансових ресурсів відбувається в момент створення підприємства за рахунок статутного капіталу. Статутний капітал – це майно підприємства, створене за рахунок внесків засновників і величина якого регулюється законодавством.

Зовнішнє фінансування – це кошти, не пов'язані з діяльністю підприємства.

До них належать:

- 1) кошти, які мобілізуються на фінансовому ринку:

- продаж акцій, облігацій;
- кредит;
- операції з валютою та дорогоцінними металами;
- проценти і дивіденди за цінними паперами інших емітентів.

2) кошти, які підприємство одержує в порядку перерозподілу:

- державні бюджетні субсидії;
- страхові відшкодування;
- фінансові ресурси, що поступають від галузевих структур, асоціацій, концернів.

концернів.

Кредит – це надання відповідних грошових сум в борг на певний час за відповідну плату (проценти).

Майновий кредит – передача в борг нерухомості або інших матеріальних цінностей. Тому такі форми фінансування як оренда і лізинг є спільними формами довгострокового фінансування.

Оренда – засноване на договорі строкове і відшкодоване володіння та користування майном.

В оренду можуть бути передані:

- земля та інші природні ресурси;
- структурні підрозділи або підприємство в цілому;
- окремі будівлі, транспортні засоби, обладнання;
- інші матеріальні цінності.

Розрізняють оперативний і фінансовий лізинг.

Оперативний лізинг передбачає надання лізеру права користування матеріальними цінностями лессора на термін їх повної амортизації з обов'язковим збереженням права власності лессора на орендоване майно та його обов'язкове повернення.

Фінансовий лізинг передбачає придбання лессором майна на замовлення лізера і передачу його лізеру в користування на термін, не менший, ніж термін повної амортизації, з обов'язковою наступною передачею права власності на майно лізеру.

Амортизаційні відрахування в разі оперативного лізингу нараховуються ліссером, а в разі фінансового лізингу – лізером і використовуються ними на повне відновлення наданих в оренду основних фондів.

Важливою формою фінансування підприємства є випуск цінних паперів - акцій та облігацій.

Акція – це цінний папір, який засвідчує право його власника на частку майна і прибутку акціонерного товариства.

Облігація – кредитний цінний папір, який підтверджує внесення грошової суми і зобов'язання повернути номінальну вартість цього паперу в передбачений термін з виплатою фіксованого проценту. Виручка від продажу облігацій не належить до власного капіталу підприємства.

У деяких випадках в момент виникнення зобов'язання його сума визначається із застосуванням попередніх аналітичних чи експертних оцінок. Такі зобов'язання називають забезпеченнями наступних витрат та платежів. Наприклад, підприємство, яке реалізує продукцію з гарантією, бере на себе зобов'язання забезпечувати її ремонт або заміну протягом гарантійного терміну. Оскільки конкретна сума витрат та час їх виникнення залежать від майбутніх подій, у звітному періоді, коли була реалізована продукція, підприємство змушене створити відповідний резерв, виходячи з попереднього досвіду та прогнозних оцінок фахівців.

Довгострокові зобов'язання включають до свого складу: довгострокові кредити банків; інші довгострокові фінансові зобов'язання; відстрочені податкові зобов'язання; інші довгострокові зобов'язання.

До поточних зобов'язань звичайно належать:

- заборгованість по розрахунках з бюджетом по податках та інших платежах;
- кредиторська заборгованість постачальникам і підрядчикам за отримані від них товари, роботи, послуги;
- заборгованість з оплати праці;
- заборгованість зі страхування;
- авансові платежі замовників;
- короткострокові кредити банку;
- нараховані до сплати дивіденди, відсотки тощо.

Основою управління власним капіталом підприємства є управління формуванням його власних фінансових ресурсів. З метою забезпечення ефективності управління даним процесом на підприємстві розробляється спеціальна фінансова політика.

Політика формування власних фінансових ресурсів є частиною загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає в забезпеченні необхідного рівня самофінансування його виробничого розвитку.

Розробка політики формування власних фінансових ресурсів підприємства здійснюється за такими основними етапами:

1. Аналіз формування власних фінансових ресурсів підприємства у попередньому періоді.
2. Визначення загальної потреби у власних фінансових ресурсах.
3. Оцінка вартості залучення власного капіталу з різних джерел.
4. Забезпечення максимального обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел.
5. Забезпечення необхідного обсягу залучення власних фінансових ресурсів із зовнішніх джерел.
6. Оптимізація співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів.

Отже, важливість власного капіталу у фінансово-господарській діяльності будь-якого підприємства беззаперечна. Тому зрозуміло, що ефективне управління власним капіталом є необхідною умовою функціонування суб'єкта господарювання на ринку та його виживання в конкурентній боротьбі.

1.3.Методичні підходи до оцінки ефективності формування і використання власного капіталу підприємства

Ефективність формування та використання власного капіталу підприємства передбачає оптимізацію власного капіталу та його структури. Забезпечення оптимальної структури власного капіталу передбачає таке

співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечувало найбільш ефективну пропорційність між фінансовою стійкістю та прибутковістю підприємства. Оптимізація співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів відбувається з урахуванням таких критеріїв, як мінімальна вартість залучення фінансових ресурсів; забезпечення зберігання управління підприємством його засновниками.

Основними у виборі методології та методики аналізу формування та використання власного капіталу підприємства мають стати принципи: комплексності – максимальне врахування можливих процедур, технологій, прийомів, методів, які використовуватимуться у процесі аналізу; системного характеру – оцінка процесу аналізу як впорядкованої сукупності методів, підходів, способів, прийомів, технологій, взаємопов'язаних між собою і зі зовнішнім середовищем, які володіють певною структурою та ієрархією; мінімізації ризиків недостовірної оцінки – передбачає реалізацію процедур оцінки, що дозволяють: звести до мінімуму ймовірність виникнення помилок при проведенні грошових розрахунків; усунути можливі втручання та фальсифікації, через які недобросовісні виконавці можуть вплинути на кінцевий результат; об'єктивності – достовірність та точність у відображенні реальної інформації у процесі оцінки, що використовується для подальшого аналізу.

Аналіз наукових праць дав змогу простежити, що методологія оцінки оптимальності структури наявного капіталу підприємства складається з трьох основних послідовних етапів:

- 1) проведення аналізу фінансових показників структури капіталу;
- 2) встановлення комплексних рішень щодо оптимізації структури капіталу;
- 3) розроблення дієвої концепції накопичення власного капіталу.

Аналіз фінансових показників капіталу будь-якого підприємства можливий найперше шляхом проведення оцінки його складу та структури, простеження тенденцій зміни складових капіталу та джерел, які його утворюють. Інформаційною базою для проведення аналізу складу та структури капіталу вітчизняного підприємства є форма № 1 Баланс (Звіт про фінансовий стан),

форма № 2 Звіт про фінансові результати, а також форма № 5 Примітки до річної фінансової звітності. На основі розрахунку деяких коефіцієнтів за даними, що наведені у вищезазначених формах, визначається рівень ділової активності підприємства, його фінансової стійкості та рентабельності. Фінансовий стан та стабільність значною мірою залежать від того, наскільки доцільно вкладено капітал у активи.

На сучасному етапі існує безліч підходів дослідження ефективності формування та використання власного капіталу. У теорії фінансового менеджменту залежно від використовуваних методів розрізняють такі основні системи для аналізу ефективності використання власного капіталу підприємств: горизонтальний аналіз; вертикальний аналіз; порівняльний аналіз, аналіз коефіцієнтів; інтегральний аналіз [13,14].

Горизонтальний (трендовий) фінансовий аналіз власного капіталу передбачає вивчення динаміки окремих складових та власного капіталу загалом у часі. За використання цієї системи аналізу розраховуються темпи зростання (приросту) власного капіталу та його складових за декілька періодів і визначаються загальні тенденції їх зміни.

Вертикальний (структурний) фінансовий аналіз ґрунтується на структурному розкладанні окремих складових власного капіталу підприємства. У процесі здійснення цього аналізу розраховується питома вага окремих складових власного капіталу в його загальній вартості. Загалом власний капітал підприємства на сьогодні згідно із фінансовою звітністю складається із зареєстрованого (пайового) капіталу, капіталу у дооцінках, додаткового капіталу, резервного капіталу, нерозподіленого прибутку (непокритого збитку), неоплаченого та вилученого капіталів [15]. При цьому зареєстрований, тобто статутний капітал, підприємства є умовою початку господарської діяльності, а нерозподілений прибуток - можливістю нарощення виробничих потужностей.

Порівняльний фінансовий аналіз базується на порівнянні значень окремих груп показників, які є між собою аналогічними. При використанні цього аналізу для оцінювання власного капіталу розраховуються розміри абсолютних і

відносних відхилень власного капіталу загалом та окремих його складових. Такий вид аналізу застосовують з метою зіставлення ефективності діяльності підприємства в різні періоди господарської діяльності або ж з метою оцінювання ефективності управління власним капіталом порівняно із іншими підприємствами.

Аналіз фінансових коефіцієнтів (R-аналіз) базується на розрахунку співвідношення різних абсолютних показників фінансової діяльності підприємства між собою. У процесі використання цієї системи аналізу визначаються різні відносні показники, що характеризують результативність використання капіталу підприємства та рівень його фінансової стійкості [16].

Показники ефективності використання власного капіталу характеризують його здатність генерувати необхідний прибуток у процесі господарської діяльності підприємства і визначають загальну

Ефективність його використання. Основними показниками, які характеризують здатність підприємства

Самостійно фінансувати свою діяльність та не залежати від зовнішніх джерел фінансування, є [17]: коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт концентрації залученого капіталу, коефіцієнт фінансового ризику.

Коефіцієнт захисту власного капіталу є співвідношення сума додаткового та резервного капіталу до суми власного капіталу. Тобто формула має наступний вигляд:

$$\text{К.зах.вл.к.} = \frac{(\text{рядок 1410 пасиву балансу} + \text{рядок 1415 пасиву балансу})}{\text{рядок 1495 пасиву балансу}} \quad (1.2)$$

Цей показник демонструє частину власного капіталу, що виконує захисну функцію на підприємстві. Високе значення свідчить про значний резервний фонд та додатково вкладений капітал, що може бути використаним у випадку

виникнення непередбачуваних процесів на підприємстві та погіршенні типу фінансової стійкості.

Коефіцієнт ризику власного капіталу є співвідношенням різниці власного капіталу та додаткового і резервного капіталу до додаткового і резервного капіталу:

$$K_{\text{риз.вл.к}} = \frac{\text{рядок 1495 пасиву балансу} - \text{рядок 1410 пасиву балансу} - \text{рядок 1415 пасиву балансу}}{\text{рядок 1410 пасиву балансу} + \text{рядок 1415 пасиву балансу}} \quad (1.3)$$

Значення показника є свідченням рівня ризику втрати підприємством суми свого статутного капіталу та накопиченого нерозподіленого прибутку. У випадку відхилення від нормативного значення знижується довіра до самого підприємства, адже у випадку виникнення кризових ситуацій існує ризик неповернення коштів кредиторів. Нормативним значенням є 5 та вище. У випадку відхилення доцільно працювати в напрямку збільшення статутного капіталу підприємства.

Коефіцієнт захисту статутного капіталу визначається як відношення резервного капіталу до статутного капіталу.

$$K_{\text{зах.стат.кап.}} = \frac{\text{рядок 1415 пасиву балансу}}{\text{рядок 1495 пасиву балансу}} \quad (1.4)$$

Цей коефіцієнт вказує на захищеність статутного капіталу у випадку виникнення складних непередбачуваних ситуацій на підприємстві. Якщо значення показника низьке, наприклад дорівнює нулю, то це пряме порушення законодавства. Відповідно до діючого законодавства коефіцієнт повинен бути не меншим 0,15. Якщо значення показника є нижчим, то рекомендовано протягом наступних років, відповідно до законодавства, кожен рік збільшувати резервний фонд на 5 %.

Коефіцієнт розвитку підприємства за рахунок самофінансування визначається як відношення приросту резервного капіталу та нерозподіленого прибутку до суми чистого прибутку.

$$\text{К.р.п.} = \frac{\text{рядок 1415 пасиву балансу у поточному році} + \text{рядок 1420 пасиву балансу у поточному році} - \text{рядок 1415 пасиву балансу у попередньому році} + \text{рядок 1420 пасиву балансу у попередньому році}}{\text{рядок 2350 звіту про фінансові результати}} \quad (1.5)$$

Означає здатність підприємства розвиватися за рахунок проведення ефективної діяльності, що приносить значний прибуток. Низьке значення показника свідчить, що більшість прибутку підприємства було виведено з обороту, зокрема для виплати дивідендів акціонерам.

Рентабельність власного капіталу означає співвідношення чистого прибутку до середньорічної суми власного капіталу підприємства, тобто:

$$\text{Р. ВК} = \frac{\text{рядок 2350/2355 звіту про фінансові результати}}{\text{рядок 1495 пасиву балансу у поточному році} + \text{рядок 1495 пасиву балансу у попередньому році}} \cdot 0,5 \cdot 100\% \quad (1.6)$$

Цей показник дозволяє визначити ефективність власного капіталу підприємства, тобто коштів, що належать акціонерам. Зазвичай, високе значення показника є позитивним показником. У свою чергу низьке значення свідчить про неефективний рух капіталу на підприємстві, що призводить до зменшення його вартості. Позитивною тенденцією протягом декількох років є висхідна динаміка.

Оборотність власного капіталу є відношенням чистого доходу від реалізації до середньорічної суми власного капіталу, тобто формула має наступний вигляд:

$$\text{Об. ВК} = \text{рядок 2000 звіту про фінансові результати} / (0,5 * (\text{рядок 1495 пасиву балансу у поточному році} + \text{рядок 1495 пасиву балансу у попередньому році})) \quad (1.7)$$

Цей показник вказує скільки товарів та послуг підприємство змогло виробити на надати клієнтам у поточному році на кожну гривню вкладеного власного капіталу. Постійне підвищення інтенсивності використання власного капіталу є позитивною тенденцією. Приріст власного капіталу, тис.грн. Зрозуміло, що збільшення суми власного капіталу є одним з ключових цільових показників роботи будь-якого комерційного підприємства. Тому значний приріст власного капіталу може свідчити про ефективні дії менеджменту, продуману фінансову, комерційну, конкурентну, виробничу політику тощо.

Приріст власного капіталу визначається як різниці між обсягом власного капіталу у поточному році та попередньому році:

$$\text{Приріст ВК} = \text{рядок 1495 пасиву балансу у поточному році} - \text{рядок 1495 пасиву балансу у попередньому році} \quad (1.8)$$

Прибутковий підхід оцінки вартості капіталу передбачає, що плата за його використання є сума прибутку, яке отримало підприємство. Адже фактично вартість капіталу, що належить акціонерам, зросла на цю суму. Якщо вартість власного капіталу є високою, то підприємству доцільно залучати альтернативні джерела коштів – позикові.

Наступним методом аналізу показників власного капіталу є інтегральний, який базується на розрахунках наступних показників: рентабельності продукції, рентабельності продажу, рентабельності всього капіталу підприємства, і відтворює ефективність використання капіталу, який вкладений у діяльність підприємства на тривалий період, рентабельність інвестицій у капітал [19].

В управлінні використанням капіталу найбільше поширення отримали наступні системи інтегрального фінансового аналізу [19]:

1. Дюпонівська система інтегрального аналізу ефективності використання капіталу підприємства, розроблена фірмою «Дюпон» (США), яка передбачає розкладання показника «коефіцієнт рентабельності капіталу» на низку фінансових коефіцієнтів його формування, взаємопов'язаних у єдиній системі. В основі цієї системи аналізу лежить «Модель Дюпона», відповідно до якої коефіцієнт рентабельності використовуваного капіталу підприємства становить добуток коефіцієнта рентабельності реалізації продукції на коефіцієнт оборотності (кількість оборотів) капіталу.

2. Система SWOT-аналізу. Основним змістом SWOT-аналізу є дослідження характеру сильних і слабких аспектів діяльності підприємства щодо можливостей використання його капіталу, а також позитивного або негативного впливу окремих зовнішніх (екзогенних) факторів на умови його використання.

3. Об'єктно-орієнтована система інтегрального аналізу використання капіталу підприємства базується на використанні комп'ютерної технології та спеціального пакету прикладних програм. Основою цієї концепції є втілення моделі формування рівня рентабельності власного капіталу підприємства у вигляді сукупності взаємодіючих первинних фінансових блоків, що моделюють «класи» елементів, безпосередньо формують цей показник.

4. Інтегральна система портфельного аналізу. Цей аналіз заснований на використанні «портфельної теорії», відповідно до якої рівень прибутковості портфеля фондових інструментів розглядається в одній зв'язці з рівнем ризику портфеля (система «прибуток-ризик»).

Отже, аналіз та оцінка формування і використання власного капіталу підприємств різних форм власності в Україні є важливим необхідним процесом з метою ефективного управління та використання власного капіталу підприємства в ринкових умовах господарювання.

В роботі було досліджено теоретичну сутність визначення «власний капітал підприємства» як основного джерела його діяльності, виявлено, що свій життєвий цикл підприємство починає на основі власних джерел, використовує

власний капітал під час операційної та інвестиційної діяльності, а рішення про ліквідацію підприємства також приймають господарі підприємства, виходячи з обсягів власного капіталу. Тому можна визначити, що економічна категорія власний капітал – це сукупність економічних благ у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які залучаються до економічного процесу діяльності суб'єкта господарювання без визначення терміну повернення їх власникам і здатні генерувати доходи. Подальший пошук ефективного формування та управління власним капіталом підприємства в умовах кризового стану економіки України є важливим етапом розвитку підприємництва в країні загалом.

Особливість даної економічної категорії полягає в специфічних складових, сума яких являє собою вартість засобів, отриманих від засновників та у процесі здійснення фінансово-господарської діяльності.

В ході аналізу було встановлено, що власний капітал включає складові його формування – статутний капітал, пайовий капітал, додатковий капітал, інший додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток або збиток, вилучений капітал та неоплачений капітал. Статутному (пайовий) капіталу відносять ключове місце серед всіх інших видів капіталу. Основними джерелами формування власного капіталу є внутрішні та зовнішні джерела. Також існує певна поетапність управління формуванням власного капіталу підприємства. Для аналізу ефективності його формування та використання на сьогодні використовується ряд метод, серед яких варто виділити наступні: горизонтальний, вертикальний, порівняльний, аналіз фінансових показників та інтегральний.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТОВ «ПИРЯТИНСЬКИЙ СИРЗАВОД»

2.1. Загальна економічна характеристика діяльності підприємства

ТОВ «Пирятинський сирзавод» – велике підприємство харчової, зокрема сиро-молочної промисловості, розташоване в місті Пирятині Полтавської області, є складовою групи компаній «Молочний альянс»; у 2-й половині 2000-х років є провідним у своїй галузі не лише в Полтавському регіоні, а й у цілому по країні, має багато відзнак і нагород за якість і властивості продукції, яка випускається під торговою маркою «Молочний Шлях».

Сирзавод у місті Пирятин було засновано ще у 1920 році. Після війни, у 1952–54 роках, його було розширено. Вже у 1969-73 роках в Пирятині виросло нове підприємство. Новозбудований Пирятинський сирзавод вже у перший рік своєї роботи посів провідні позиції в галузі. Продукція заводу вирізнялась високою якістю, традиційними замовниками сиру були Москва, Ленінград, Баку, Куба.

Свого сучасного вигляду Пирятинський сирзавод набув у 2005–2006 роках, після входження до складу холдингу «Молочний альянс». На підприємстві було проведено заміну всього виробничого обладнання для виробництва сирів таких країн-виробників, як Іспанія, Німеччина, Польща.

У 2007 році на заводі було впроваджено повністю автоматизовану лінію формування і пресування сирів іспанської фірми, відтак потужності підприємства з переробки молока на твердий сир зросли до 500 т молока на добу, тобто 50 тонн готової продукції на добу. Відтак, сир виробляється на обладнанні, що являє собою автоматизовану лінію, де до мінімуму зведений контакт людини з продуктом.

Для розширення асортименту та з метою задоволення попиту споживачів була встановлена одна із найсучасніших та високопродуктивних – лінія фасування сиру в упаковку флоу-пак, виробництва Японії. Також придбано автоматичну лінію для зважування та етикетування твердих сирів, виробництва Німеччини. В 2021 році встановлено лінію по нарізанню сирів твердих скибочками, виробництва Німеччини.

Реконструкція цеху сухих молочних продуктів була проведена в 2 етапи: в 2010-2011 роках встановлено установку для нанофільтрації Датського виробництва; а в 2015-2021 роках – вакуум-випарну установку плівкового типу. Дані зміни дозволили оптимізувати виробничі процеси та забезпечити випуск продукції високого рівня якості та безпечності.

Розвиток підприємства не зупиняється і сьогодні, в 2020-2023 рр. – побудовано власні локальні очисні споруди, проводяться пуско-налагоджувальні роботи. Також, на ділянці по виготовленню сирів плавлених замінено котел-плавник та додатково встановлено нові автомати для фасування продукції у формі брикетів та ковбасок Литовського та Білоруського виробництва.

ТОВ «Пирятинський сирзавод» є юридичною особою, здійснює свою діяльність на основі статуту й спрямовує її на найповніше задоволення потреб населення в продовольчих товарах, поєднуючи інтереси населення і членів трудового колективу.

Головною сферою діяльності підприємства є організація закупки молока у сільгоспвиробників і населення та подальша ефективна переробка всіх його складових на високоякісний продукт.

Напрями діяльності підприємства:

- виробництво сирів твердих і плавлених;
- виробництво масла тваринного, продукції з незбираного молока;
- виробництво сухої молочної сироватки;
- оптово-роздрібна і фірмова торгівля;
- виробництво інших продовольчих товарів.

Як вже зазначалось, ТОВ «Пирятинський сир завод» входить до складу групи компаній «Молочний альянс». АТ «Молочний альянс» – компанія з централізованою структурою управління фінансами, закупівлями, маркетингом, виробництвом, логістикою та продажами. До складу якої входять підприємства з виробництва сирів, цільномолочної та кисломолочної продукції, підприємства зі збору та обробки молока та молочної продукції, а також компанії, які здійснюють реалізацію продукції в Україні та за кордоном [26].

Після приєднання до групи компаній «Молочний Альянс» у 2000-2006 році (АТ «Молочний альянс» придбало 99% акцій підприємства [12]) на ТОВ «Пирятинський сир завод» (тоді ще ПАТ «Пирятинський сирзавод») відбулася суттєва реконструкція і технічне переоснащення [19].

Нарощуючи потужності та обсяги виробництва, сировинна зона підприємства збільшується щороку. Найбільшу частку займає виробництво в Полтавській області, що можна спостерігати в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Виробничі потужності ТОВ «Пирятинський сир завод»

№пп	Регіон	Частка потужностей, %
1	Полтавська обл.	43
2	Київська обл.	14
3	Чернігівська обл.	7
4	Житомирська обл.	8
5	Черкаська обл.	8
6	Хмельницька обл.	10
7	Сумська обл.	10
Всього		100

Холдинг «Молочний альянс» є власником найкрупнішої частки акцій підприємства (99,2% від загальної кількості). Генеральним директором та суб'єктом декларування, згідно статуту є Бартошак Володимир Анатолійович [65].

Організаційна структура управління представляє собою сукупність пов'язаних між собою управлінських ланок. Вона характеризується кількістю органів управління, порядком їх взаємодії та функціями, що ними виконуються.

Основне призначення організаційної структури управління ТОВ «Пирятинський сирзавод» – це забезпечення ефективної діяльності управлінського персоналу. Організаційна структура ТОВ «Пирятинський сирзавод» представлена на рис. 2.1. Протягом останнього звітної 2022 року, зміни в організаційній структурі Товариства, не відбувалися.

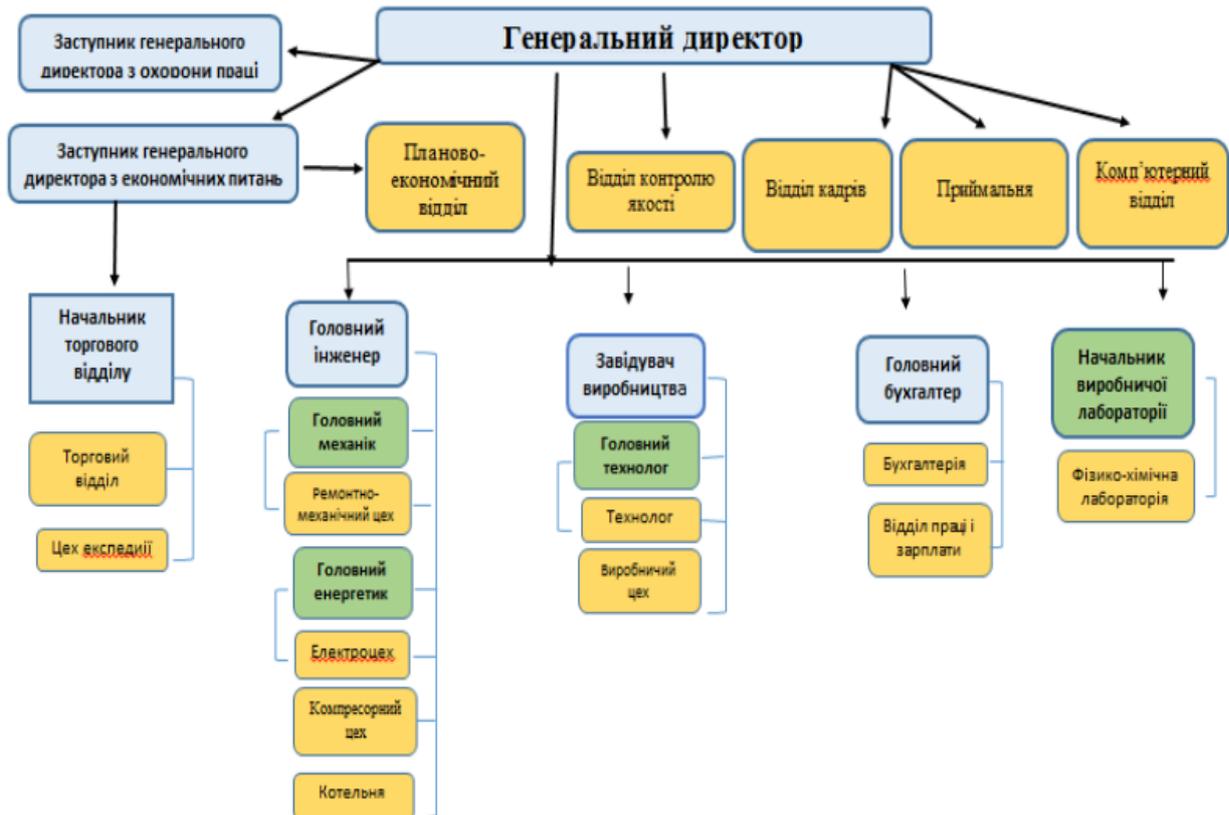

Рис.2.1. Організаційна структура ТОВ «Пирятинський сирзавод»

ТОВ «Пирятинський сирзавод» складається з таких структурних підрозділів:

- основні цехи;
- допоміжні цехи.

Основні цехи:

- приймально-миюче відділення;
- апаратний цех;

- цех по виробництву масла;
- цех незбираномолочної продукції;
- сироробний цех;
- цех по догляду за сиром;
- цех по виготовленню плавлених сирів;
- цех з виробництва сухої сироватки;
- цех лактози;
- лабораторія;
- тарний склад;
- склад готової продукції.

Допоміжні цехи:

- механічний цех;
- компресорне відділення;
- котельня;
- КВПіА цех.

В даний час підприємство виробляє близько 40 тонн на добу цього високопоживного продукту. Останні роки підприємство наростило обсяги виробництва сирів твердих, плавлених, а також іншої продукції і працює над розширенням асортименту та покращенням якості продукції. Асортимент продукції, яку сьогодні виробляє підприємство, складає понад 110 найменувань, із них сирів твердих понад 25 найменувань. Співпраця з закордонними фірмами, прогресивні технології та багаторічний досвід роботи персоналу дозволяє стверджувати, що пропонований ринку товар має високу якість, помірну ціну і стійкий попит споживачів.

Проведемо загальний аналіз виробничої структури підприємства. ТОВ «Пирятинський сирзавод», що має одну з найбільш виробничо-оснащених технічних баз, займає в цьому рейтингу 11 місце. Незважаючи на високу конкуренцію та консолідацію великих гравців в галузі, стратегічною метою ТОВ «Пирятинський сирзавод» - вхід в 10-ку провідних підприємств-виробників сиру

на українському ринку, зберігши при цьому високу якість продукту і доступні ціни.

Приймально-апаратна дільниця – здійснює приймання та облік молока сировини, охолодження та резервування. Воно оснащено SIP- мийкою, для безрозбірного миття трубопроводів та резервуарів.

В апаратному цеху здійснюється механічна та теплова обробка молока, яка включає в себе очищення молока на сепараторах молоко-очисниках, бактофугування, сепарування, термізацію, пастеризацію молока, та нормалізацію на твердий сир.

Сирцех – основний цех підприємства де здійснюється переробка підготовленого молока сировини на сир твердий сичужний.

Маслоцех – здійснює пререробку вершків які отримані після сепарування молока на масло. На даній час цех не функціонує, так як підприємству не вигідний випуск та реалізація масла.

Цех по виробництву продукції з незбираного молока – здійснює виробництво питного молока, сметани, кефіру, йогурту, ряжанки, сиру кисломолочного та виробів з нього (сиркової маси, сирків).

Цех плавлених сирів – здійснює виробництво більше 15 найменувань плавленого сиру. Основною сировиною є твердий сир після , альбумін та підсирне масло. Цех для сухих молочних продуктів – здійснюється процес згущення та подальшої сушки підсирної сироватки.

Отже, конструкція ТОВ «Пирятинський сирзавод», дозволяє ефективно переробляти молоко сировину, що надходить на підприємство.

ТОВ «Пирятинський сирзавод» – це виробник молочних продуктів в Україні, що пропонує вітчизняним споживачам номенклатуру продукції в певному діапазоні.

Характеристика асортименту продукції, що виробляється. В цілому на підприємстві виробляється понад 50 найменувань продукції – сири тверді і плавлені, продукція з незбираного молока, суха молочна сироватка.

Основні техніко-економічні показники підприємства:

- чисельність населення в районі, де знаходиться сирзавод – 16,9 тис. чол;
- середня норма вживання молока однією людиною на рік – 182 кг;
- середня норма вживання сиру однією людиною на рік – 6,5 кг.

Тісна співпраця з кращими закордонними фірмами, зокрема німецькими та польськими, прогресивні технології та багаторічний досвід роботи персоналу дозволяє стверджувати, що пропонований нашим підприємством продукт має високу якість, помірну ціну і стійкий попит споживачів.

Для забезпечення виробництва сирів високоякісним молоком проводиться організація у сировинній зоні заводу будівництва молокоприймальних пунктів з оснащенням їх охолоджувачами молока, також закуповуються охолоджувачі молока сільськогосподарським підприємствам з відстрочкою платежів до 1 року. Крім того, сирзаводом постійно надаються їм безвідсоткові кредити на проведення сільськогосподарських робіт, придбання міндобриг, засобів захисту рослин та посівного матеріалу.

Основна сировина – молоко коров'яче незбиране поступає на Пирятинський сирзавод з господарств різної форми власності та від населення.

Отже підприємство приймає молоко з різних областей. Для одержання молока високої якості потрібно не тільки якісно (оптимально) годувати тварин, а й дотримуватися санітарно-гігієнічних умов на фермах. Порушення їх призводить до високої бактеріальної забрудненості молока, яке є сприятливим середовищем для розвитку мікроорганізмів.

Молоко на завод поступає у цистернах, що є більш раціональним, ніж при використанні фляг. Молоко, яке надходить повинно відповідати вимогам стандарту - ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі».

З метою організації закупок сировини заключають договір на постачання сировини і вирішують питання про ціни на молоко, потім узгоджують і затверджують графік доставки молока, який є заходом, спрямованим на підвищення якості сировини. Молоко, яке надходить на сирзавод супроводжується накладною і якісним посвідченням.

Ціни на молоко встановлюють по протоколам. Плату за молоко можна тримати за 10 днів здавання молока, за 15 днів, за місяць.

Властивості молока змінюється протягом року, залежно від раціону харчування тварин, стадії лактації, захворювань худоби і від умов і тривалості зберігання самого молока. Тому молоко, яке поступає на виробництво регламентується нормативною документацією.

Виробники молока постійно збільшують пропозицію молока і молочних похідних продуктів. Зниження витрат і поліпшення якості молочної продукції залишається основною конкурентною перевагою для більшості молочних компаній.

Вдале географічне розташування міста Пирятин на магістралі Київ- Харків дозволяє відкрити нові ринки збуту готової продукції у міста мільйонники.

Але як і раніше найбільш гострою проблемою залишається якість молочної сировини. Основною причиною цього є те, що більша частина сировини заготовлюється у приватних господарствах населення, а не забезпечується крупно товарними виробниками, де є можливість забезпечити європейську якість сировини.

Дільниця з виробництва сиру оснащена сучасним обладнанням Німецького, Польського та Іспанського виробництва. На дільниці прийомки молока також встановлено 4 лінії приймання молока виробництва Німеччини.

Для покращення якості сировини молоко проходить через бактофугу виробництва фірми «Альфа Лаваль» (Швеція). Якісне миття обладнання забезпечують три миючі станції (CIP мийки), які працюють в автоматичному режимі.

На ТОВ «Пирятинський сирзавод» діє система менеджменту якості згідно стандарту ISO 9001:2000.

Зароблені колективом кошти направляються на модернізацію, технічне переоснащення, вдосконалення технологій, покращення якості молока, що дає змогу виробляти продукцію, яка відповідає вимогам ринку.

2.2. Оцінка фінансово-економічного стану і ресурсного забезпечення діяльності підприємства

Для аналізу фінансово-економічного стану і ресурсного забезпечення діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод» використана фінансова звітність за 2020, 2021, 2022 роки, яка містить документи:

1. Баланс (звіт про фінансовий стан).
2. Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід).
3. Звіт про рух грошових коштів.
4. Звіт про власний капітал.

Проведемо аналіз техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод» в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки

Найменування показника	Роки			Відхилення			
	2020	2021	2022	абсолютне, од.		відносне, %	
				2021/16	2022/17	2021/16	2022/17
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис.грн.	1055413	1520951	1616516	465538	95565	44,1	6,28
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	891792	1284651	1456698	392859	172047	44	13,39
Валовий прибуток, тис.грн.	163621	236300	159818	72679	-76482	44,4	-32
Інші операційні доходи, тис.грн.	12083	17345	12996	5262	-4349	43,5	-25
Адміністративні витрати, тис.грн.	10624	15642	17734	5018	2092	47,2	13,4
Витрати на збут, тис.грн.	57381	99563	127211	42182	27648	73,5	27,7
Інші операційні витрати, тис.грн.	8407	11484	29243	3077	17759	36,6	154

Продовження табл.2.2

1	2	3	4	5	6	7	8
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис.грн.	99292	126956	(-1371)	27664	-125585	27,86	-0,01
Витрати з податку на прибуток, тис.грн.	14246	21299	0	7053	-21299	49,5	0
Збиток, тис.грн.	0	0	16006	0	16006	0	100
Чистий прибуток, тис.грн.	60031	96403	0	36372	-96403	60,6	0
Витрати на 1 грн. чистої виручки від реалізації, тис.грн.	0,85	0,84	0,9	-0,01	0,06	-1,1	7,1
Середньооблікова чисельність працюючих, осіб	661	669	654	8	-15	1,21	-2,2
Продуктивність праці (виробіток), тис.грн./чол.	1596	2273	2472	677	199	42	8,7

Аналізуючи дані таблиці про фінансові показники підприємства протягом трьох років (2020-2022 роки), можна відзначити кілька важливих тенденцій.

По-перше, чистий дохід від реалізації продукції зростав з 2020 по 2022 рік, збільшившись на 44,1% за період з 2020 по 2021 рік і на 6,28% за період з 2021 по 2022 рік. Це свідчить про позитивну динаміку у сфері обсягів продажу продукції.

По-друге, собівартість реалізованої продукції також зросла на 44% за період з 2020 по 2021 рік та на 13,39% за період з 2021 по 2022 рік. Це може бути ознакою зростання витрат на виробництво.

По-третє, валовий прибуток показує змішану динаміку: збільшення на 44,4% за період з 2020 по 2021 рік, але зменшення на 32% за період з 2021 по 2022 рік. Це може бути наслідком зростання собівартості та збільшення витрат.

По-четверте, інші операційні доходи та витрати також зазнали змін. Операційні доходи зросли на 43,5% за період з 2020 по 2021 рік, але зменшилися на 25% за період з 2021 по 2022 рік. Операційні витрати зросли на 36,6% за період з 2020 по 2021 рік, але вражаюче збільшилися на 154% за період з 2021 по 2022 рік.

Фінансовий результат від операційної діяльності показує значне коливання в різні роки. За період з 2020 по 2021 рік відбулося позитивне зростання, але в 2022 році відбулася драматична зміна, що призвела до від'ємного результату.

Витрати з податку на прибуток показують суттєві зміни, з нульовими витратами у 2022 році, що може бути наслідком змін у податковій політиці або специфічних обставин.

Показники збитку та чистого прибутку також відображають значні зміни з року в рік, від нульових значень до значних величин у позитивному або від'ємному напрямку.

Витрати на 1 гривню чистої виручки від реалізації та середньооблікова чисельність працюючих також демонструють значні зміни, що свідчить про коливання в ефективності витрат та робочої сили.

Продуктивність праці показує змішану динаміку, з ростом у 2021 році, але зі зниженням у 2022 році.

Загалом, наведені дані свідчать про складну фінансову ситуацію підприємства, яке стикається з великими коливаннями у фінансових показниках та працездатністю персоналу. Це може вимагати уважного аналізу та впровадження стратегічних заходів для покращення стану справ.

На рисунку 2.2. наведена динаміка зміни чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції.

Якість сировини для виробництва продукції ТОВ «Пирятинський сирзавод» використовує місцеве та екологічно чисте, що відповідає міжнародним стандартам ISO, HACCP. На ТОВ «Пирятинський сирзавод» проводиться обов'язкова сертифікація харчових продуктів та продовольчої сировини. Основні постачальники сировини – молока, для ТОВ «Пирятинський сирзавод» є

Пирятинські сільгоспідприємства, яким належить 1 місце за обсягами постачання молочної сировини.

Рис.2.2. Динаміка чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 рр.

Проаналізуємо обсяги виробництва продукції ТОВ «Пирятинський сирзавод» в натуральному та грошовому вираженні в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Обсяги виробництва основних видів продукції ТОВ «Пирятинський сирзавод» в натуральній та грошовій формі у 2020-2022 рр.

№	Основний вид продукції	В натуральній формі			В грошовій формі			% до всієї виробленої продукції		
		2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
1	Сир твердий	3011	2467	2683	223580	241320	280390	31,3	15,7	22,2
2	Сир плавлений	2504	2135	1676	120625	130008	119030	16,9	8,5	9,4
3	Вершки	0	0	6930	0	0	319524	0	0	25,3

З таблиці 2.2. видно, що вершків за 2022 рік було вироблено найбільше, у порівнянні з виробництвом сиру плавленого та сиру твердого. Сир твердий займає друге місце у виробництві за обсягами виробництва в натуральній формі,

а третє належить сирам плавленим. Обсяги реалізації основних видів продукції ТОВ «Пирятинський сирзавод» в натуральному та грошовому еквіваленті за 2020-2022 роки представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Обсяги реалізації основних видів продукції ТОВ «Пирятинський сирзавод» в натуральному та грошовому еквіваленті за 2020-2022 роки

№	Основний вид продукції	В натуральній формі			В грошовій формі			% до всієї виробленої продукції		
		2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
1	Сир твердий	3200	2302	1946	235693	225200	203369	27,3	14,7	16,1
2	Сир плавлений	2482	2150	1649	119496	130921	117113	13,9	8,2	9,3
3	Вершки	0	0	6930	0	0	319524	0	0	25,3

Аналізуючи дані про обсяги виробництва та реалізації основних видів продукції ТОВ «Пирятинський сирзавод» у 2020-2022 роках, можна виокремити декілька ключових тенденцій.

1. У 2020 році обсяг виробництва сиру твердого та сиру плавленого був вищим порівняно з наступними роками, як у натуральній, так і у грошовій формі.

2. Протягом розглянутого періоду спостерігалася незначна тенденція до зменшення обсягів виробництва сиру твердого та сиру плавленого.

3. Обсяги реалізації продукції, виміряні в грошовому еквіваленті, також демонструють зменшення від 2020 до 2022 року, що може вказувати на зниження ринкового попиту або інші фактори впливу.

4. Виділення окремої категорії продукції – вершків, показує зростання їх обсягів виробництва та реалізації у грошовому еквіваленті протягом розглянутого періоду.

5. Загальна динаміка продукції свідчить про потребу у подальшому аналізі та можливій корекції стратегій виробництва та маркетингу для забезпечення стабільності та конкурентоспроможності підприємства на ринку.

До лінійки сирів ТОВ «Пирятинський сирзавод» відносять, які маркуються знаком «Пирятинь» входять наступні позиції: Король сирів, Російський, Голландський, Грація, Пирятин, Чеддер, Пирятин Проволлоне, Парменталь, Левове серце, Мааздам, Звенигородський, Мармуровий, Янтар, Дружба, Горіховий і інші.

Основні засоби підприємства є ресурсом, що важливий для виробництва продукції на підприємстві. Облікова політика ТОВ «Пирятинський сирзавод» побудована принципами і методами ведення бухгалтерського обліку в Україні – Національним положенням (Стандартом), затвердженим Міністерством фінансів України. Підприємством, зокрема, обрано такі правила та методи: – амортизація основних засобів - застосовується прямолінійний метод; – оцінка вартості запасів – метод середньозваженої собівартості.

Площа ТОВ «Пирятинський сирзавод» дорівнює 21985м²; площа забудови – 17100 м². Склад основних засобів виробничого призначення (за залиш. вартістю) ТОВ «Пирятинський сирзавод» представлений в табл.2.4.

Таблиця 2.4

Склад основних засобів виробничого призначення (за залишковою вартістю) ТОВ «Пирятинський сирзавод», тис. грн.

Назва основного засобу	2020	2021	2022	Абс. відх. (+,-)		Відн. відх. (%)	
				2021/16	2022/17	2021/16	2022/17
Виробничого призначення:	59632	75935	77246	16303	1311	27,33	1,72
Будівлі і споруди	32968	31478	29973	-1490	-1505	-4,51	-4,78
Машини і обладнання	24083	42141	43517	18058	1376	74,9	3,2
Транспортні засоби	2093	1756	3027	-337	1271	-16,1	72,38
Земельні ділянки	120	120	120	0	0	0	0
Інші	368	440	609	72	169	19,56	38,4
Всього	119264	151870	154492	32606	2622	27,33	1,72

Аналізуючи дані таблиці про зміни в обсягах основних засобів за роки 2020-2022, можна виокремити деякі ключові тенденції та визначити важливі аспекти динаміки активів підприємства.

1. Загальний обсяг основних засобів підприємства зросла з 2020 по 2021 рік на 27,33%, але подальше зростання до 2022 року було лише 1,72%.

2. Серед основних засобів найбільше зростання відбулося у категорії «Машини і обладнання», з 2020 по 2021 рік обсяг збільшився на 74,9%, а з 2021 по 2022 рік на 3,2%.

3. Найбільше відхилень у відносних показниках спостерігається у категоріях «Транспортні засоби» та «Інші», де зростання обсягу з 2021 по 2022 рік склало відповідно 72,38% та 38,4%.

4. Важливою тенденцією є зменшення обсягу «Будівель і споруд» на 4,51% з 2020 по 2021 рік, та на 4,78% з 2021 по 2022 рік, що може свідчити про зміни в стратегії розвитку або інвестиційних пріоритетах підприємства.

Отже, на підставі аналізу цих даних можна зробити висновок про динаміку змін в обсягах основних засобів підприємства та їхню взаємозв'язок з іншими аспектами діяльності.

Основні засоби використовуються на 100%. Опис основного технологічного обладнання прийнятно – апартного, масломолочного та цільномолочного цехів ТОВ «Пирятинський сирзавод» наведений в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Основне виробничо-технологічне обладнання ТОВ «Пирятинський сирзавод» у 2022 році

№	Вид обладнання	Марка	К-сть од-ць	Потужність	Габаритні розміри
1	2	3	4	5	6
1	Естакада	-	2	-	-
2	Резервуар для пром.зберігання молока	Tewes-bis	4	25 т	2465×1660×84360
3	Установка для приймання молока	УПУМА	2	25 т/год	925×565×690
4	Ємності для миючих розчинів	Tewes-bis	2	10 т	2500×2135×3460
5	Ємність для води	Tewes-bis	1	10 т/год	2500×2135×3460

Продовження табл.2.5

1	2	3	4	5	6
6	Нагрівач води	Tewes-bis	1	10 т/год	325×265×290
7	Насос відцентровий	Tewes-bis	1	10 т/год	425×365×290
8	Насос відцентровий	50-3Ц7-1-20	10	25 т/год	825×365×690
9	Відцентровий молокоочисник	Alfa laval	2	30 т/год	1280×1280×1450
10	Відцентровий молокоочисник	Nagema	1	30 т/год	1080×1080×1450
11	Пластинчастий охолоджувач	APV	3	30 т/год	2000×705×1460
12	Резервуар для пром. зберігання молока	Tewes-bis	4	100 т	8865×5460×8960
13	Резервуар для пром.зберігання знежиреного молока	Tewes-bis	2	50 т	4865×3460×8960
14	Пастеризаційно-охолоджувальна установка	Alfa laval	3	30 т/год	1900×805×1460
15	Пастеризаційно-охолоджувальна уст.	Nagema	2	15 т/год	870×405×1350
16	Бактофуга	Alfa laval	1	30 т/год	2600×2080×3450
17	Сепаратор-вершковідокремлювач	Nagema	1	15 т/год	2010×1680×2000
18	Сепаратор-вершковідокремлювач	ОСНС-С	4	10 т/год	1210×980×1000
19	Пластинчастий охолоджувач	IPV	1	30 т/год	7500×6250×1530
20	Пластинчатий охолоджувач	Tewes-bis	1	10 т/год	2500×1250×2530
21	Резервуар для проміжного зберігання вершків	B2-OMB-2	2	2 т	1335×1135×3100
22	Резервуар для нормалізації молока (сири тверді)	B2-OMB-10	5	10 т	2500×2135×3460
23	Резервуар для нормалізації суміші	B2-OXP-15	1	15 т	3500×2135×3460
24	Резервуар для знежиреного молока	B2-OMГ-6,3	2	6,3	2190×2245×2134
25	Пастеризаційно-охолоджувальна уст-ка	DONI Term	1	5т/год	4450×2126×2825
26	Сировиготовлювач	NDT 10000	1	10 т	3950×2600×3000
27	Формовочний апарат	Паста Филата	1	0,5т/год.	1100×1400×1800
28	Насос роторний	75-2Ц3-5-3	1	10 т/год	850×400×285
29	Насос роторний	75-12Ц-1-3	1	5 т/год	650×300×285
30	Установка для самопресування сиру		1	2 т/год	3050×1500×1700
31	Чедерізатор	CHS-800	1	1 т/год	2700×800×2200
32	Кутер (змішувач)	DONI	2	1 т	1500×921×1040
33	Насос для сирної маси	75-12Ц-1-3	2	1 т/год	620×350×380
34	Фасувальний апарат для сиру	ПАПАК P05	1	60уп./хв	2840×1460×1900
35	Формовочний апарат	PT-1150	1	1 т/год	2700×100×2200
36	Охолоджувач для сироватки	ОЛЛ 25	1	25 т/год	2000×700×908
37	Резервуар для зберігання сироватки	B2-OMB	1	25 т	2465×1660×84360
38	Солільний басейн		1	0,5 т	2000×3000×1000
39	Камера для дозрівання		1	0,5т	2000×3000×3000

З таблиці 2.5. видно, що основне технологічне обладнання ТОВ «Пирятинський сирзавод» представлене різними установками, резервуарами, охолоджувачами, насосами, нагрівачами, басейнами, камерами, апаратами, вершковідокремлювачами. Проведемо аналіз стану і руху основних засобів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Стан і рух основних засобів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020- 2022 роки, тис. грн.

Показник/рік	2020	2021	2022	Абс. відх., (+,-)		Відн. (%)	
				2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Первісна вартість, тис. грн.	186833	209840	227390	13007	17550	-84	8,4
Амортизація, тис. грн.	127201	133453	149740	6252	16287	4,91	12,2
Коефіцієнт зносу, %	0,68	0,63	0,65	-0,05	0,02	-7,3	3,2
Коефіцієнт придатності, %	0,32	0,37	0,35	0,05	-0,02	15,6	-5,4
Коефіцієнт оновлення, %	0,11	0,1	0,11	-0,01	0,01	-9	10
Коефіцієнт вибуття, %	0,09	0,1	0,1	0,01	0	11	0

Аналізуючи таблицю стану і руху основних засобів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки можна зробити наступні висновки:

1. Первісна вартість основних засобів компанії зросла протягом розглянутого періоду на 8,4%, що свідчить про постійне вкладення коштів в розвиток підприємства.

2. Амортизаційні відрахування також збільшилися на 12,2% у 2021 році порівняно з 2020, а в 2022 році зростання склало 4,91% порівняно з попереднім роком. Це свідчить про інтенсивний темп експлуатації основних засобів.

3. Коефіцієнт зносу зменшився на 7,3% в 2021 році, але зріс на 3,2% у 2022 році, що може вказувати на зміну структури активів або на відновлення частини основних засобів.

4. Коефіцієнт придатності також показав позитивні зміни, збільшившись на 15,6% у 2021 році в порівнянні з 2020 роком, але зменшився на 5,4% у 2022 році порівняно з попереднім роком. Це може свідчити про погіршення загальної фізичної якості активів.

5. Коефіцієнти оновлення та вибуття показують незначні зміни протягом розглянутого періоду, що може свідчити про стабільність політики управління основними засобами компанії.

Отже, загальний аналіз свідчить про збереження стабільності управління основними засобами ТОВ «Пирятинський сирзавод», однак варто звернути увагу на показники якості активів та їхню фізичну зношеність.

На наступному етапі проведемо оцінку ефективності використання основних засобів ТОВ «Пирятинський сирзавод» в таблиці 2.7. Аналіз показників ефективності використання основних засобів проводиться методом порівняння фактичного їх рівня за звітний період з аналогічними показниками попереднього періоду.

Таблиця 2.7

Оцінка ефективності використання основних засобів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки, тис. грн.

Показник/рік	2020	2021	2022	Абс. відх., (+,-)		Відн. (%)	
				2021/ 2020	2022/ 2021	17/ 16	18/ 17
Вартість ОЗ, тис. грн.	119264	151870	154492	32606	2622	27,33	1,72
Дохід (виручка) від реалізації продукції	1055413	1520951	1616516	465538	95565	44,1	6,28
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	99292	126956	(-1371)	27664	-125585	27,86	-0,01
Чисельність персоналу, осіб	661	669	654	8	-15	1,21	-2,2
Фондовіддача, тис. грн.	8,84	10,1	10,46	1,26	0,36	14,25	3,5
Фондомісткість, тис. грн.	0,11	0,09	0,09	-0,02	0	-18	0
Фондорентабельність, %	0,83	0,84	-0,008	0,01	-0,832	1,2	-0,95
Фондозброєність, тис. грн./особу	180,4	227,01	236,2	46,61	9,19	25,8	4,04

Аналізуючи таблицю оцінки ефективності використання основних засобів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки, можна зробити наступні висновки:

1. Вартість основних засобів зростала протягом трьох років, що свідчить про збільшення інвестицій в основні засоби компанії.

2. Дохід від реалізації продукції зростає значно, особливо в 2021 та 2022 роках, що свідчить про успішну комерційну діяльність підприємства.

3. Фінансовий результат від операційної діяльності показав зростання протягом 2020-2021 років, але зазнав втрати в 2022 році. Це може бути пов'язано зі змінами в економічному середовищі або з управлінськими рішеннями компанії.

4. Чисельність персоналу відбувалася незначні зміни протягом років, але в цілому залишалася стабільною.

5. Фондовіддача і фондомісткість підприємства показали певне зростання, що свідчить про позитивний розвиток основних засобів та їх ефективне використання.

6. Фондорентабельність зазнала деякого падіння в 2022 році, що може бути наслідком недосягнення певних фінансових показників або зростання витрат.

7. Фондозброєність виросла протягом трьох років, що може свідчити про збільшення капітальних вкладень у технічне оснащення підприємства.

Загалом, компанія має позитивні тенденції у використанні основних засобів та ефективності своєї діяльності, але може потребувати подальшого аналізу для вдосконалення окремих аспектів управління.

Оцінка ефективності використання оборотних коштів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 рр. представлена в таблиці 2.8.

Отже, по результатам отриманих у таблиці 2.8, можна зазначити, що оборотні активи зросли протягом трьох років, що свідчить про збільшення обсягів операцій. Дохід від реалізації також зростає протягом періоду вивчення, що підтверджує успішну комерційну діяльність підприємства. Співвідношення між доходом та собівартістю товарів показує певне зростання, але рівень зростання собівартості перевищує зростання доходів, що може вплинути на

прибутковість підприємства. Дебіторська заборгованість також зросла, що може вказувати на погіршення у врегулюванні платежів з клієнтами. Коефіцієнти оборотності, завантаження та термін одного обороту показують певні коливання, проте в цілому можна відзначити тенденцію до покращення ефективності у використанні оборотних коштів протягом років.

Таблиця 2.8

Оцінка ефективності використання оборотних коштів ТОВ

«Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 рр.

Показники	Рік			Абс. відх., ±		Відн. відх., %	
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Оборотні активи, тис. грн.	365566	462746	485687	97180	22941	26,5	5,0
Дохід від реалізації, тис. грн.	1055413	1520951	1616516	1055413	1520951	1616516	1055413
Собівартість реалізованих товарів (робіт, послуг), тис. грн.	891792	1284651	1456698	392859	172047	44	13,39
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	89841	93480	101247	3639	7767	4	8,3
Показники оцінки ефективності використання обігових коштів							
Коефіцієнт оборотності, обороту	2,88	3,28	3,32	0,4	0,04	13,8	1,21
Коефіцієнт завантаження, тис. грн.	0,34	0,31	0,3	-0,03	-0,01	-8,8	-3,23
Термін одного обороту, днів	125	109	108	16	-1	-12,8	-0,9

Трудовий потенціал підприємства відіграє важливу роль у розв'язанні економічних завдань господарювання. Визначальну роль у формуванні складу персоналу мають кадрова служба ТОВ «Пирятинський сирзавод». В сучасних умовах кардинально змінюється її роль у функціонуванні підприємства - від реалізації формальних процедур документального забезпечення перебування персоналу на підприємстві та його обліку до активної участі в управлінні

підприємством. Використовуючи дані статистичної звітності підприємств можна розраховувати і проаналізувати склад та чисельність персоналу на підприємстві (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Чисельність персоналу ТОВ «Пирятинський сирзавод», осіб

Показники/рік	2020	2021	2022	Темп росту, %	
				2020/2021	2022/2021
Чисельність персоналу по підприємству	661	669	654	1,21	-2,2
в тому числі:					
керівники	56	57	53	1,78	-7
спеціалісти	75	75	75	0	0
робітники	530	537	526	1,32	-2

Показники чисельності персоналу, що відображені в таблиці 2.9 є свідченням того, що кількість працюючих на протязі всього аналізованого 58 періоду має тенденцію до коливань, а саме у 2020 році складала 661 особа, 2021 році 669 осіб, 654 особи у 2022 році, що менше на 2,2 % або 15 осіб. Персонал ТОВ «Пирятинський сирзавод» представлений в розрізі класифікації - керівники, спеціалісти та робітники, де найбільша частка припадає на робітників (рис.2.3).

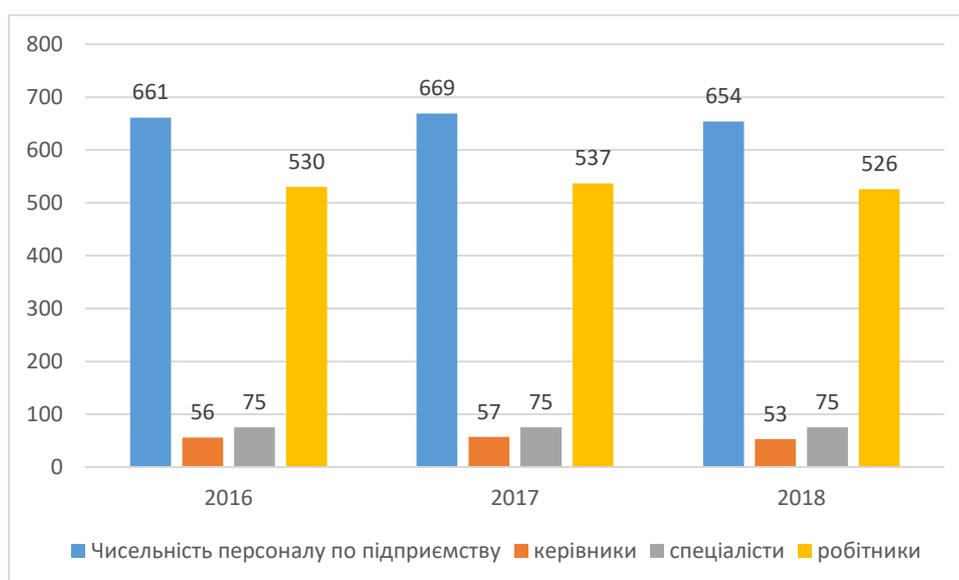

Рис. 2.3. Динаміка чисельності персоналу ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки в розрізі класифікації

Показники руху персоналу за 2020- 2022 рр. представлені в табл.2.10.

Таблиця 2.10

Показники руху персоналу ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020- 2022 р

Показники/рік	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, (+, -)	
				2021/2020	2022/2021
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	661	669	654	8	-15
Прийнято на підприємство, чол.	82	90	75	8	-15
Вибуло з підприємства, чол.	74	76	70	2	-6
- коефіцієнт прийому персоналу, %	12,4	13,4	11,5	1	-1,9
- коефіцієнт вибуття персоналу,%	11,2	11,36	10,7	- 0,16	-0,66

Аналізуючи показники руху персоналу ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки, можна зробити наступні висновки:

1. Середньооблікова чисельність працівників зазнала незначних коливань протягом років, зменшившись у 2022 році на 15 чоловік порівняно з попереднім роком.

2. Кількість працівників, які були прийняті на підприємство, та ті, що вибули, також відображають невеликі коливання, але в цілому залишаються на рівні, що підтримує стабільність кадрового потенціалу.

3. Коефіцієнти прийому та вибуття персоналу вказують на незначне збільшення вибуття працівників у 2022 році порівняно з попередніми роками, що може вимагати уваги до політики управління персоналом.

Загалом, рух персоналу на підприємстві демонструє певні коливання, але в цілому залишається на стабільному рівні. Однак варто звернути увагу на зростання коефіцієнта вибуття працівників у 2022 році для подальшого аналізу та вдосконалення стратегій управління персоналом.

Показники оцінки ефективності використання персоналу та оплати праці ТОВ «Пирятинський сирзавод» в 2020- 2022 рр. представлені в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Оцінка ефективності використання персоналу та оплати праці ТОВ
«Пирятинський сирзавод» в 2020- 2022 рр.

Показники/рік	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, (+, -)	
				2021/2020	2022/2021
Дохід від реалізації, тис. грн.	1055413	1520951	1616516	465538	95565
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	661	669	654	8	-15
Витрати на оплату праці, тис. грн.	40347	48692,5	67479,7	8345,5	18787,2
Вартість ОЗ, тис. грн.	119264	151870	154492	32606	2622
Продуктивність праці, тис. грн/чол	1596	2273	2472	677	199
Трудомісткість, чол./тис. грн	0,0006	0,0004	0,0004	-0,0002	0
Фондозбросність, тис. грн/особу	180	227	236	47	9
Середньомісячна заробітна плата одного працівника, тис.грн./чол.	61	72	103	11	31
Зарплатомісткість, тис.грн	0,03	0,03	0,04	0	0,01
Зарплатовіддача, тис.грн	26	31	23	5	-8

Отже, дохід від реалізації продукції зростає значно протягом трьох років, що свідчить про успішну комерційну діяльність підприємства. Середньооблікова чисельність працівників зменшилася у 2022 році порівняно з попереднім роком, що може свідчити про оптимізацію кадрового складу. Витрати на оплату праці зростали значно протягом трьох років, що може вказувати на підвищення заробітної плати або на збільшення чисельності працівників з вищою кваліфікацією. Вартість основних засобів та продуктивність праці також зросли протягом років, що свідчить про позитивні зміни в управлінні ресурсами. Середньомісячна заробітна плата одного працівника значно збільшилася у 2022 році порівняно з попереднім роком, що може відображати зростання витрат на персонал. Зарплатомісткість та зарплатовіддача також показали певне зростання у 2022 році, що може вказувати на більш ефективне використання оплати праці.

Проаналізуємо показники ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «Пирятинський сирзавод» в табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Показники ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ
«Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки

Найменування показника	Роки			Темп приросту, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
Обсяг виробництва, тис.грн.	1055413	1520951	1616516	44,1	6,28
Собівартість реалізованих товарів (робіт, послуг), тис. грн	891792	1284651	1456698	44	13,39
Матеріальні витрати, тис. грн.	725828	1234336	1370275	70	11
Матеріаловіддача, тис. грн.	1,45	1,23	1,18	-0,22	-0,05
Матеріалоемність, тис. грн.	0,68	0,81	0,85	0,13	0,04
Питома вага матеріальних ресурсів у собівартості продукції, %	81,38	96,08	94,06	14,7	-2,02

Вирішальну роль у формуванні сировинних і інших матеріальних ресурсів належить відділу логістики як діяльності щодо планування, організації, оптимізації і забезпечення матеріальних потоків.

Одним з напрямків забезпечення підприємства матеріальними ресурсами є впровадження технологій ресурсозбереження. За змістом процесів, що відбуваються в рамках ресурсної політики ТОВ «Пирятинський сирзавод», ресурсозбереження можна розглядати в двох напрямках:

- як економію ресурсів (відносно скорочення витрат матеріальних ресурсів на виробництво продукції);
- як їх раціональне використання (досягнення максимальної ефективності використання ресурсів за рахунок мінімізації сукупних витрат на виробництво максимальної кількості продукції).

Обсяг виробництва зростає протягом років, що свідчить про розвиток виробничих потужностей підприємства.

Собівартість реалізованих товарів також збільшувалася, проте темп приросту знизився у 2022 році, що може вказувати на неефективне використання матеріальних ресурсів.

Матеріальні витрати та матеріаловіддача також зросли, але темпи зростання сповільнилися у 2022 році, що може вказувати на оптимізацію використання матеріалів.

Матеріалоємність продукції зросла у 2021 та 2022 роках, що може вказувати на підвищення витрат на матеріальні ресурси.

Питома вага матеріальних ресурсів у собівартості продукції зменшилася у 2021 році, але в 2022 році знову зросла, що може вказувати на нестабільність у використанні матеріалів та потребу у вдосконаленні управління матеріальними ресурсами.

2.3. Аналіз витрат і фінансових результатів діяльності підприємства

Для здійснення господарської діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод» здійснює поточні витрати для її реалізації.

Використання в процесі управління підприємством інформації про витрати, одержані в результаті проведення їх аналізу сприяє:

- посиленню обґрунтованості нормативних показників витрачання ресурсів та нормативного кошторису витрат;
- отримання достовірної інформації про ефективність використання виробничих ресурсів;
- виявлення внутрішніх резервів економії та раціонального здійснення витрат;
- обґрунтуванню оптимальних управлінських рішень.

Ціллю аналізу витрат на підприємстві є оцінка рівня витрат, виявлення можливостей раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, здійснення ефективного управління ними. Елементи операційних

витрат ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020- 2022 роки представимо в табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Елементи операційних витрат ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки, тис. грн.

Стаття витрат	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-)	
	2020	2021	2022	2021/16	2022/17
Матеріальні витрати	725828	1234336	1370275	508508	135939
Витрати на оплату праці	36481	50520	67949	14039	17429
Відрахування на соціальні заходи	7831	10816	14299	2985	3483
Амортизація	10158	11678	18309	1520	6631
Інші операційні витрати	62859	108838	149224	45979	40386
Разом	843157	1416188	1620056	573031	203868

Найбільшу частку в структурі витрат ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки займають матеріальні витрати (рис. 2.4) та інші операційні витрати і з кожним роком зростають, що спричинено ростом цін на пальне, комунальні послуги, сировину та інші елементи витрат.

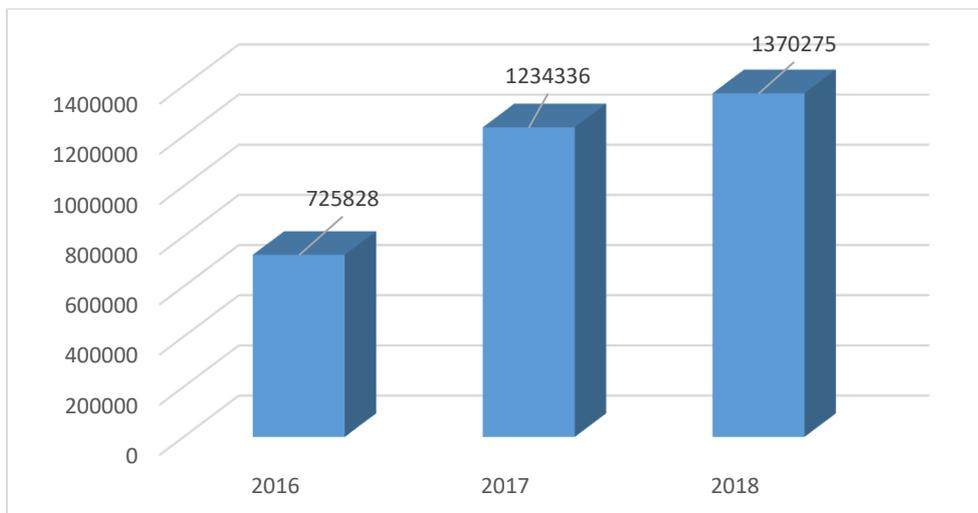

Рис. 2.4. Динаміка операційних витрат ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки

Проаналізуємо структуру операційних витрат ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки у табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Структура операційних витрат ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки, %

Стаття витрат	Роки			Відхилення (+/-)	
	2020	2021	2022	2021	2022
Матеріальні витрати	86	87	85	1	-2
Витрати на оплату праці	4	3,56	4,2	-0,44	0,64
Відрахування на соціальні заходи	1	0,76	0,88	-0,24	0,12
Амортизація	1,2	1	1,13	-0,2	0,13
Інші операційні витрати	7,8	7,68	8,79	-0,12	1,11
Разом	100	100	100	0,0	0,0

З таблиці видно, що матеріальні витрати посідають перше місце та становлять в 100 % структурі 86%, 87% та 85 % відповідно у 2020, 2021 та 2022 роках. Інші операційні витрати та витрати на оплату праці працівників теж зростають з 2020 по 2022 роки.

Таблиця 2.15

Собівартість реалізованої продукції ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки

№	Склад витрат* *(вказуються витрати, які складають більше 5 % від собівартості реалізованої продукції)	Відсоток від загальної собівартості реалізованої продукції (у %), роки			Абсолютне відхилення (+,-)	
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
1	Сировина	40,6	44,4	43,5	3,8	-0,9
2	Транспортно-заготівельні витрати	7,7	9,4	8,5	1,7	-0,9

Для більш детальної оцінки фінансового стану підприємства проаналізуємо майновий стан ТОВ «Пирятинський сирзавод» в табл. 2.16.

Таблиця 2.16

Аналіз необоротних та оборотних активів в активі балансу ТОВ
«Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки, тис. грн.

Найменування статей	Роки			Відхилення:			
				абсолютне, тис.грн.		відносне, %	
	2020	2021	2022	2021/ 16	2022/ 17	2021/ 16	2022/ 17
1	2	3	4	5	6	7	8
I Необоротні активи							
Нематеріальні активи	106	321	1073	215	752	202	234
Незавершені капітальні інвестиції	11722	383	326	-11339	-57	-96,7	-14
Основні засоби	59632	76387	77650	16755	1263	28,09	1,6
II Оборотні активи							
Запаси	63791	119144	152028	55353	32884	86	27,6
Виробничі запаси	23030	31588	29170	8558	-28671	37,2	-90,7
Незавершене виробництво	4045	20134	28290	16089	8156	397	40,5
Готова продукція	35293	66795	92339	31502	25544	89	38
Товари	1423	627	2229	-796	1602	-56	256
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	89841	93480	101247	3639	7767	4	8,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками	6644	8128	6199	1484	-1929	23	-23
Інша поточна дебіторська заборгованість	11886	14312	17645	2426	3333	20	23
Грошові кошти та їх еквіваленти	110402	166225	113503	55823	-52722	50,5	-31,7
Готівка	23	100	63	77	-37	334	-37
Рахунки в банках	110379	166125	113440	55746	-52685	50,5	-31,7
Витрати майбутніх періодів	39	60	85	21	25	54	42
Інші оборотні активи	4050	5853	17618	1803	11765	44,5	201

Дані таблиці 2.16 представляють абсолютні та відносні відхилення різних показників протягом років з 2020 по 2022 рік. Необоротні активи, такі як нематеріальні активи та основні засоби, відзначилися значними абсолютними та відносними відхиленнями, що відображає значні зміни в цих категоріях. З іншого

боку, оборотні активи, такі як запаси, дебіторська заборгованість та грошові еквіваленти, також показали помітні абсолютні та відносні відхилення, що свідчить про коливання в цих областях протягом вказаного періоду.

Оцінка фінансового стану підприємства є необхідною умовою аналізу його платоспроможності, перспектив розвитку та попередження банкрутства та фінансової кризи.

Аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод» представимо в табл. 2.17.

Таблиця 2.17

Аналіз фінансових результатів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки

Найменування показника	Роки			Відхилення			
				абсолютне, (+,-)		відносне, (%)	
	2020	2021	2022	2021/16	2022/17	2021/2020	2022/2021
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис.грн.	1055413	1520951	1616516	465538	95565	44,1	6,28
Валовий прибуток, тис.грн.	163621	236300	159818	72679	-76482	44,4	-32
Інші операційні доходи, тис.грн.	8407	11484	29243	3077	17759	36,6	154
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис.грн.	99292	126956	(-1371)	27664	-125585	27,86	-0,01
Чистий прибуток, тис.грн.	60031	96403	0	36372	-96403	60,6	0
Збиток, тис.грн.	0	0	16006	0	16006	0	100

З аналізу представлених показників видно, що чистий дохід від реалізації продукції, валовий прибуток та інші операційні доходи виявили позитивні абсолютні та відносні відхилення, тоді як фінансовий результат від операційної діяльності та чистий прибуток показали змішані результати, а збиток виник у 2022 році.

Тобто операційна діяльність ТОВ «Пирятинський сирзавод» потребує удосконалення в напрямку оптимізації витрат, нарощенню обсягів власного капіталу за рахунок розширення виробництва нових видів продукції, виходу на нові ринки збуту та інших заходів для виправлення негативної тенденції в бік отримання чистого прибутку.

Оцінка фінансового стану ТОВ «Пирятинський сирзавод» передбачає аналіз показників ліквідності, ділової активності та рентабельності.

Аналіз показників ліквідності представлено у таблиці 2.18.

Таблиця 2.18

Показники ліквідності ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Найменування показника	Нормативне значення	Роки			Відхилення			
		2020	2021	2022	абсолютне (+/-)		відносне, %	
					2021	2022	2021	2022
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,35	0,31	0,28	0,45	-0,03	0,17	-9,6	60,7
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,8-1	1,9	1,93	3,21	0,03	1,28	1,57	66,3
Коефіцієнт поточної ліквідності	1-2	2	2,05	2,8	0,05	0,75	2,5	36,6

З аналізу таблиці видно, що коефіцієнт абсолютної ліквідності відхиляється від нормативного значення на 9,6% у 2021 році та на 60,7% у 2022 році. Коефіцієнти швидкої та поточної ліквідності в 2022 році також перевищують нормативні значення на 66,3% та 36,6% відповідно.

На наступному етапі проаналізуємо показники ділової активності, які дають змогу оцінити ефективність використання підприємством власних коштів табл. 2.19.

З аналізу таблиці видно, що показники оборотності активів, дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ показують різноманітні зміни протягом трьох років. Коефіцієнти оборненості активів та дебіторської заборгованості зросли у 2022 році, в той час як терміни оборненості запасів та кредиторської

заборгованості збільшилися. Це може вказувати на зміни в ефективності управління оборотними активами та заборгованістю підприємства.

Таблиця 2.19

Показники ділової активності ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Показники	2020	2021	2022	Відхилення			
				Абс.відх. (+/-)		Відн.відх.,%	
				2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Коефіцієнт оборненості активів, обор.	2,88	3,28	3,32	0,4	0,04	13,8	1,21
Коефіцієнт оборненості дебіторської заборгованості, обор.	11,8	16,27	15,96	4,47	-0,31	37	-1,9
Термін оборненості дебіторської заборгованості, дн.	30,5	22,1	22,6	-8,4	0,5	-27,5	2,26
Коефіцієнт оборненості запасів, обор.	13,97	10,78	9,58	-3,19	-1,2	-22,8	-11,1
Термін оборненості запасів, дн.	25,5	33,3	37,6	7,8	4,3	30,6	12,9
Коефіцієнт оборненості кредиторської заборгованості, обор.	27	28	23	1	-5	3,7	-17,8
Термін оборненості кредиторської заборгованості, дн.	13	13	15,7	0	2,7	0	20,7

Важливим показниками ефективності діяльності підприємства є показники рентабельності. Показники рентабельності відображають відносну прибутковість діяльності, а також різних ресурсів, які використовує підприємства для здійснення господарської діяльності.

Для оцінки показників рентабельності ТОВ «Пирятинський сирзавод» використаємо табл. 2.20.3 аналізу таблиці видно, що рентабельність продукції, чиста рентабельність продажу, рентабельність активів та рентабельність власного капіталу зазнали коливань протягом трьох років. У 2022 році спостерігається загальне зниження цих показників порівняно з 2021 роком, що

може свідчити про зменшення ефективності діяльності підприємства та його прибутковості в цілому.

Таблиця 2.20

Показники рентабельності ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки, %

Показник	Роки			Абс. відх. (+,-)		Відн. відх. (%)	
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Рентабельність продукції	6,7	7,5	-1,09	0,8	-8,59	12	-14
Чиста рентабельність продажу	5,7	6,3	-1	-5,4	-7,3	10,5	-15
Чиста рентабельність активів	13,7	17,6	-2,8	3,9	-20,4	28,5	-15
Чиста рентабельність власного капіталу	4,49	7,22	-1,2	2,73	-8,42	60,1	-0,1

2.4. Оцінка формування та використання власного капіталу підприємства

Обсяг власного капіталу підприємства визначається його фінансовими ресурсами і стратегією щодо структури капіталу, що відображається у формуванні власних коштів, враховуючи характер його діяльності та стратегічні цілі управління. У разі ТОВ «Пирятинський сирзавод» слід зауважити, що серед підприємств молочної промисловості воно визнане як лідер ринку зі значною часткою (10%) і відображає загальні тенденції розвитку цієї галузі в Україні.

Таким чином, у структурі капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» у 2020-2022 роках переважали зобов'язання.

Складові формування власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки та його динаміка представлена в таблиці 2.21.

Дані таблиці свідчать про стабільність статутного капіталу протягом трьох років без жодного відхилення. Додатковий капітал підвищився на 33 тис. грн. в 2022 році порівняно з 2021 роком. Нерозподілений прибуток зазнав істотного

зниження на 50,4% у 2022 році в порівнянні з 2021 роком, що вплинуло на загальний обсяг власного капіталу, який зменшився на 44,3%.

Таблиця 2.21

Складові формування власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод»
за 2020-2022 роки та його динаміка

Показник	2020	2021	2022	Абсолютне відх. (+,-)		Відносне відх. (%)	
Власний капітал (статутний)	13350	13350	13350	0	0	0	0
Додатковий капітал	10785	10785	10818	0	33	0	3
Резервний капітал	7840	7840	7840	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	134707	231110	114717	96403	-116393	71,6	-50,4
Разом власного капіталу	166682	263085	146725	96403	-116360	57,8	-44,3

Структура формування власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки та його динаміка представлена в таблиці 2.22.

Таблиця 2.22

Структура формування власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод»
за 2020-2022 роки та його динаміка

Показник	2020	2021	2022	Структура, %		
Власний капітал (статутний)	13350	13350	13350	8,09	5,07	9,09
Додатковий капітал	10785	10785	10818	6,41	4,09	7,37
Резервний капітал	7840	7840	7840	4,7	2,84	5,34
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	134707	231110	114717	80,8	88	78,02
Разом власного капіталу	166682	263085	146725	100	100	100

Отримані дані відображають зміни у структурі власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» протягом трьох років. Видно, що в 2021 році відбулося

значне зростання нерозподіленого прибутку, що призвело до збільшення його частки в структурі капіталу до 88%. У 2022 році відбулося зниження цієї частки до 78,02%, при цьому частки статутного та додаткового капіталу також зазнали певних змін, відповідно збільшившись та зменшившись.

Складові формування позикового капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки та їх динаміка представлені в таблиці 2.23.

Таблиця 2.23

Складові формування позикового капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод»
за 2020-2022 роки та їх динаміка

Показник	2020	2021	2022	Абсолютне відх. (+,-)		Відносне відх. (%)	
Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
1. Інші довгострокові зобов'язання	62479	15285	28712	-47194	13427	-75,5	87,8
Поточні зобов'язання і забезпечення							
2. Кредити банків	0	25000	28500	25000	3500	100	14
3. Поточна кредиторська заборгованість за: -товари, роботи, послуги	38896	53900	70314	15004	16414	38,6	30,5
-розрахунками з бюджетом	366	5106	870	4740	-4236	1295	-82
-в тому числі з податку на прибуток	0	4414	0	4414	-4414	100	-100
-розрахунками зі страхування	321	623	966	302	343	94	55
-розрахунки з оплати праці	1146	2153	3509	1007	1356	87	63
4. Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	142	61	1965	-81	1904	-57	3121
5. Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	78	3	78	-75	75	-96	96
6. Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	156744	166066	274274	9322	257608	5,9	65
7. Поточні забезпечення	2874	4499	6337	1625	1838	56	40,9
8. Інші поточні зобов'язання	7298	4056	2486	-3242	-1570	-44,4	-38,7
Всього	270344	276752	418011	6408	141259	2,3	51,1

Отримані дані свідчать про те, що зміни в довгострокових та поточних зобов'язаннях ТОВ «Пирятинський сирзавод» протягом трьох років. За цей період спостерігається значне зменшення інших довгострокових зобов'язань на 75,5%, що відображається в їх абсолютному відхиленні у відсотковому співвідношенні. У той же час, поточні зобов'язання, зокрема кредити банків та поточна кредиторська заборгованість, показують значне зростання в абсолютних виразах та відсоткових значеннях, що свідчить про збільшення фінансових зобов'язань підприємства.

Аналіз динаміки і структури власного та позикового капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки представлений в таблиці 2.24.

Таблиця 2.24

Аналіз динаміки і структури власного та позикового капіталу ТОВ
«Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 рр.

Показник/рік	2020	2021	2022	Структура капіталу, %		
				2020	2021	2022
Власний капітал, тис. грн (активи)	166682	263085	146725	38	48	33
Позиковий капітал, тис. грн. (зобов'язання)	270344	276752	418011	62	52	67
Загальна вартість майна підприємства, тис. грн.	437026	539837	432736	100	100	100
Капітал = активи - зобов'язання						
Капітал 2020 = 166682 тис. грн. - 270344 тис. грн. = -103662 тис. грн.						
Капітал 2021 = 263085 тис. грн. - 276752 тис. грн. = -13667 тис. грн.						
Капітал 2022 = 146725 тис. грн. - 418011 тис. грн. = - 271286 тис. грн.						

Капітал підприємства розраховується за формулою 2.1, що представлена нижче та а розрахунок показав, що зобов'язань підприємство має більше ніж власного капіталу у співвідношення ВК 33% та ПК 67% .

$$\text{Капітал підприємства} = \text{Активи підприємства} - \text{Зобов'язання підприємства} \quad (2.1)$$

Власний капітал у 2022 році склав 33 %, а зобов'язання становили 67 %.

Проаналізуємо процес використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки за допомогою показників 78 фінансової стійкості ТОВ «Пирятинський сирзавод», а саме бухгалтерської звітності, які гарантують підприємству платоспроможність та передбачають, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні повертатися за рахунок грошових надходжень від діяльності, а отриманий прибуток забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів табл. 2.25.

Таблиця 2.25

Показники оцінки використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки

Показники/рік	2020	2021	2022	Абсолютне (+/).	
				2021/2020	2022/ 2021
Коефіцієнт автономії (коефіцієнт концентрації власного капіталу)	0,08	0,05	0,09	-0,03	0,04
Коефіцієнт боргового навантаження (коефіцієнт концентрації позикового капіталу)	1,24	0,99	2,65	-0,25	1,66
Коефіцієнт фінансової залежності	0,47	0,48	0,68	0,01	0,2
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,52	0,52	0,31	0	-0,21
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	10,04	7,79	8,88	-2,25	1,09

Отримані дані відображають зміни в показниках фінансової структури підприємства протягом трьох років. За вказаний період спостерігається певна динаміка в коефіцієнтах автономії, боргового навантаження, фінансової залежності, фінансової стабільності та маневреності власного капіталу. Наприклад, коефіцієнт боргового навантаження виявив зростання від 2020 до 2022 року, що свідчить про збільшення концентрації позикового капіталу. У той же час, коефіцієнт фінансової стабільності показав від'ємне значення, що може вказувати на певні труднощі у фінансовому забезпеченні підприємства протягом

аналізованого періоду. Варто звернути увагу на тенденцію зниження коефіцієнта маневреності власного капіталу від 2020 до 2021 року, з наступним його зростанням у 2022 році, що може відображати зміни у стратегії фінансового управління підприємством.

Тобто, можна зробити висновок, що ТОВ «Пирятинський сирзавод» є фінансово недосить стійким, але у стані «витримати» несподівані зміни ринкової кон'юнктури та не опинитися на краю банкрутства зможе, за рахунок впровадження економічних заходів, що принесуть йому прибуток.

Оцінка вартості чистих активів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки, тис. грн. представлена в таблиці 2.26.

Таблиця 2.26

Оцінка вартості чистих активів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 роки, тис. грн.

Показник/рік	2020	2021	2022	Абс. відх. (+,-)		Відн. відх. (%)	
				2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Розрахункова вартість чистих активів	166682	263085	146725	96403	116360	57,8	-44,2
Власний (статутний капітал)	13350	13350	13350	0	0	0	0
Скоригований власний (статутний) капітал	13350	13350	13350	0	0	0	0

Розрахунок вартості чистих активів відбувався відповідно до пункту 2 статті 14 Закону України "Про акціонерні товариства" № 514-VI від 17.09.2008 р. та Додатку 1 до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затвердженого Наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. Визначення вартості 80 чистих активів проводилося за формулою: Власний капітал (вартість чистих активів) товариства

- різниця між сукупною вартістю активів товариства та вартістю його зобов'язань перед іншими особами.

Розрахунки демонструють зміни у показниках розрахункової вартості чистих активів та власного (статутного) капіталу протягом трьох років. За вказаний період спостерігається значна динаміка в обох показниках. Зокрема, розрахункова вартість чистих активів зросла на 96 403 тис. грн. з 2020 до 2021 року, але знизилася на 116 360 тис. грн. від 2021 до 2022 року. Це призвело до відповідних змін у відсоткових відхиленнях, які складають 57,8% та -44,2% відповідно. Щодо власного (статутного) капіталу, зафіксовано стабільні значення протягом усього періоду без відхилень. В цілому, ці зміни вказують на динамічний характер фінансового стану підприємства та його активів протягом аналізованого періоду.

Розрахункова вартість чистих активів у 2022 році становить 146725 тис. грн., більше скоригованого статутного капіталу 13350 тис. грн. Це відповідає вимогам статті 155 п.3 Цивільного кодексу України. Величина статутного капіталу відповідає величині статутного капіталу, розрахованому на кінець року.

За рахунок власного капіталу підприємства повинні повністю покривати необоротні активи і мінімізувати величину оборотних активів (бажано 50 % планових оборотних запасів).

Ефективність використання власного капіталу характеризується такими показниками як:

- фондвіддача власного капіталу;
- рентабельність власного капіталу;
- коефіцієнт надходження власного капіталу;
- коефіцієнт вибуття (використання) власного капіталу;
- коефіцієнт приросту власного капіталу.

Проведемо розрахунок показників ефективності використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» та зведемо розрахунки в таблицю 2.27.

Отримані дані таблиці 2.27 відображають динаміку показників, пов'язаних з власним капіталом, протягом трьох років. Зафіксовані значні коливання в

кожному з них, що свідчить про зміну фінансового стану підприємства протягом аналізованого періоду.

Таблиця 2.27

Звіт показників ефективності формування і використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020, 2021, 2022 роки

Показник	2020	2021	2022	Відхилення			
				Абсолютне, +,-		Відносне, %	
Фондовіддача власного капіталу	79,05	113,92	121,08	34,87	7,16	44,1	6,2
Рентабельність власного капіталу	4,49	7,22	-1,2	2,73	-8,42	60,1	-0,1
Коефіцієнт надходження власного капіталу,%	8	5	9	-3	4	-37,5	80
Коефіцієнт вибуття (використання) власного капіталу,%	5	8	5	3	-3	60	-37,5
Коефіцієнт приросту власного капіталу,%	3	-3	4	-3	7	-200	233

Наприклад, фондівіддача власного капіталу зросла на 34,87 відсотка від 2020 до 2021 року та на 7,16 відсотка від 2021 до 2022 року, що відповідає відповідно 44,1% та 6,2% збільшенню. У той же час, рентабельність власного капіталу показала зростання на 60,1% від 2020 до 2021 року, але зазнала зниження на 8,42% від 2021 до 2022 року. Крім того, коефіцієнт надходження власного капіталу показав від'ємне значення від 2020 до 2021 року, але відбувся різкий ріст на 80% від 2021 до 2022 року.

Ці зміни вказують на значні коливання в управлінні власним капіталом та його використанні підприємством протягом аналізованого періоду.

Підсумовуючи варто зазначити, що ТОВ «Пирятинський сир завод» було засноване у 1973 році в Полтавській області, яке з часом ввійшло до великого Київського холдингу «Молочний альянс» та розташоване в м. Пирятин, вул. Сумська, 1.

Основні напрямки діяльності: перероблення молока та виробництво сиру, роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах з перевагою продовольчого асортименту, інші види оптової торгівлі та інші види. Тобто – виробництво твердих та плавлених сирів, виробництво продукції з незбираного молока, виробництво сухої молочної сироватки, оптово-розрібна і фірмова торгівля.

Проведено аналіз техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод»: протягом 2020-2022 років спостерігається щорічне зростання чистого доходу від реалізації продукції, а саме у 2020 році даний показник склав 1055413 тис. грн, у 2021 році 1520951 тис. грн., що більше на 465538 тис. грн., а у 2022 році більше показника 2021 року на 95565 тис. грн., тобто був 1616516 тис. грн.

Собівартість реалізованої продукції також мала стійку тенденцію до зростання, темпи зростання в 2021 р. склали 44 %, а в 2022 р. 13,9%.

Проведено аналіз витрат і фінансових результатів діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод». Найбільшу частку в структурі витрат займають матеріальні витрати. Проаналізували собівартість реалізованої продукції.

Встановлено, що фінансовий результат від операційної діяльності був позитивним в 2020 році – 60031 тис. грн., у 2021р. – 96403 тис. грн., а у 2022 році фінансовий результат був негативним – підприємство отримало збиток, складала 16006 тис. грн. Власний капітал у 2022 р. склав 33 %, а зобов'язання становили 67 %.

Проведено оцінку вартості чистих активів ТОВ «Пирятинський сирзавод». Зробили зведений звіт показників ефективності формування і використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020, 2021, 2022 роки.

Власний капітал слід вважати ефективно використаним, якщо рівень рентабельності більше 5% до обороту, що не властиво даному підприємстві за останній календарний 2022 звітний рік, а показник склав – (-1,2) тис. грн. за 2022 рік, про що свідчить непокритий збиток на підприємстві, який склав 16006 тис. грн.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТОВ «ПИРЯТИНСЬКИЙ СИРЗАВОД»

3.1. Напрями підвищення ефективності формування та використання власного капіталу підприємства

Діяльність будь-якого підприємства направлена в першу чергу на отримання прибутку в ході виробництва і реалізації продукції, товарів чи послуг. Для ведення бізнесу підприємству потрібна значна доля капіталу як в майновому виразу так і в грошовому.

Підприємство функціонує як за власні кошти, так і за позикові. Власний капітал є основою незалежності підприємства. Необхідність у власному капіталі обумовлена вимогами самофінансування. Проте фінансування лише за рахунок власних коштів не завжди можливе. В деяких випадках власних коштів може не вистачати, а за інших умов це може бути не вигідно, особливо в тих випадках, коли виробництво носить сезонний характер.

Кожне підприємство повинно прагнути до збільшення власного капіталу, та скорочення залучених коштів, бо формування оптимальної структури капіталу підприємства для фінансування необхідного обсягу витрат та забезпечення бажаного рівня доходів є одним із найважливіших завдань, що вирішуються в процесі фінансового управління підприємством.

Саме ефективне управління власним капіталом дозволить збільшувати його обсяг та сприяти росту ринкової вартості підприємства. Згідно до поданих управлінських рішень необхідно більше уваги приділяти збільшенню чистого прибутку, що дозволить збільшувати нерозподілений прибуток та частку власних джерел у фінансуванні активів. У процесі управління власним капіталом необхідно враховувати внутрішні та зовнішні особливості ведення бізнесу та чітко виокремлювати загрози та можливості. Основними факторами

внутрішнього середовища, що необхідно враховувати у процесі управління власним капіталом є: специфіка виробництва; особливості збутової діяльності; обсяги та структура майна підприємства; джерела формування позикового капіталу; наявність інноваційних технологій. Зовнішнє середовище підприємства також визначає ефективність управління власним капіталом. У процесі оцінки зовнішніх умов функціонування підприємства, як чинників управління власним капіталом необхідно врахувати: податкове законодавство; економічну ситуацію в країні; валютну і кредитну політику держави; конкурентоспроможність галузі; темп інфляції; цінову політику; експортний потенціал галузі та інші.

Напрями підвищення ефективності використання власного капіталу підприємства подані на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Напрями управління власним капіталом підприємства з метою підвищення ефективності його використання [65,81]

Досліджуючи літературні джерела [35] управління власним капіталом спрямоване на вирішення низки основних завдань:

- 1) у процесі розвитку підприємства забезпечення: постійної фінансової рівноваги; фінансової гнучкості підприємства;
- 2) своєчасного реінвестування капіталу;

3) достатнього рівня фінансового контролю з боку засновників для необхідності темпів економічного розвитку підприємства, сформувати достатній обсягу власного капіталу;

4) при запланованому рівні та мінімізації фінансового ризику, забезпечення умов досягнення максимальної доходності капіталу;

5) оптимізація: обігу капіталу; розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання.

Отже, управління капіталом – це, перш за все, управління структурою і вартістю джерел фінансування (пасивів) з метою підвищення рентабельності власного капіталу та здатності підприємства платити дохід кредиторам і співвласникам підприємства [18]. Мета управління власним капіталом – забезпечення стійкого і ефективного розвитку бізнесу [53]. Управління власним капіталом пов'язано не тільки із забезпеченням ефективного використання вже накопиченої його частини, але й з формуванням власних фінансових ресурсів, які забезпечують майбутній розвиток підприємства. Підприємство у процесі управління капіталом для прийняття ефективних і зважених управлінських рішень повинне володіти інформацією щодо того, яким капіталом воно володіє, у які сфери діяльності вкладений капітал, чи є оптимальною його структура.

З огляду на подані вище функції власного капіталу, доцільно відзначити, що власний капітал відіграє важливу роль у діяльності будь-якого підприємства. Однак діяльність такого підприємства повинна базуватись і на використанні позикового капіталу, про те, його розміри повинні бути обмежені і менші за розмір власних коштів. Якщо підприємство ефективно використовує позикові кошти то є ймовірність підвищення рентабельності власного капіталу і його збільшення в динаміці. Про те наявними є і переваги використання позикового капіталу над власним, що проявляються у вартості використання одного та іншого капіталу. У цьому аспекті необхідно свідчити, що відсотки за обслуговування боргу зменшують базу для нарахування податку на прибуток, а дивідендні виплати здійснюються із чистого прибутку.

Основні напрями збільшення або зменшення власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» наведені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Напрямки збільшення та зменшення власного капіталу

ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Збільшення	Зменшення
1	2
Статутний капітал	
+ формування розміру статутного капіталу при створенні підприємства;	- зменшення номінальної вартості акцій;
+ спрямування частини прибутку до статутного капіталу;	- анулювання (на суму номінальної вартості) акцій, викуплених у акціонерів;
+ реєстрація випуску нових акцій (для акціонерних товариств);	- повернення частки статутного капіталу привиході учасників на суму, зафіксовану в установчому договорі;
+ збільшення номінальної вартості акцій;	- списання непокритих збитків
+ збільшення кількості акцій номінальної вартості;	
+ реінвестування дивідендів у акції, частки;	+ реінвестування дивідендів у акції, частки;
+ вступні внески пайовиків	+ вступні внески пайовиків
Пайовий капітал	
+ надходження пайових внесків	- повернення внесків (паїв) при виході учасника;
	- використання пайових внесків на покриття збитків за рішенням загальних зборів пайовиків;
Додатково вкладений капітал	
+ емісійний дохід (розміщення акцій за ціною, що перевищує їх номінальну вартість);	- анулювання акцій власної емісії, ціна викупу яких перевищувала номінальну вартість;
+ реалізація випущених акцій за ціною, що перевищує їх номінальну вартість;	- реалізація викуплених акцій за ціною, що менше ціни викупу
+ анулювання акцій власної емісії, ціна викупу яких менше номінальної вартості;	
+ додаткові внески учасників без збільшення статутного капіталу	

Продовження табл.3.1

1	2
Інший додатковий капітал	
+ дооцінка необоротних активів (основних засобів, незавершеного будівництва, нематеріальних активів)	- уцінка необоротних активів (основних засобів, незавершеного будівництва, нематеріальних активів)
+ дооцінка фінансових інструментів;	- уцінка фінансових інструментів;
+ безоплатно одержані необоротні активи	- нарахування амортизації за безоплатно одержаними необоротними активами
	- поточний податок на прибуток від вартості безоплатно отриманих необоротних активах
Резервний капітал	
+ спрямування частини прибутку на його формування та поповнення	- виплати за рахунок резервного капіталу (дивідендів за привілейованими акціями; відсотків за облігаціями);
	- покриття збитків
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	
+ чистий прибуток, одержаний за звітний період	- чистий збиток за звітний період;
	- виплата дивідендів за простими акціями, паями;
	- відрахування до резервного капіталу
	- покриття збитків
Неоплачений капітал	
+ заборгованість учасників за внесками до статутного капіталу	- погашення заборгованість шляхом внесків до статутного капіталу;
	- заборгованість за неоплаченими акціями (частками), які раніше з метою перепродажу були викуплені в інших учасників
Вилучений капітал	
+ фактична собівартість акцій власної емісії (часток), викуплених в акціонерів (учасників);	- реалізація (перепродаж) викуплених акцій власної емісії (часток) на суму фактичної собівартості;
+ вилучення частини капіталу у випадку у випадку учасника	- анулювання викуплених акцій на суму фактичної собівартості;
	- виплата дивідендів викупленими власними акціями

Ефективність функціонування будь-якого підприємства, у тому числі і ТОВ «Пирятинський сирзавод», залежить від правильної стратегії управління

капіталом підприємства, важливою складовою якої є оптимізація структури капіталу.

Оптимальна структура капіталу відображає таке співвідношення використання власного та позикового капіталу, при якому забезпечується найбільш ефективний взаємозв'язок між коефіцієнтами рентабельності власного капіталу та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість.

Для підприємства власний капітал має низку позитивних факторів, а саме:

- власний капітал є фінансовою основою функціонування підприємства;
- формування власного капіталу є простішим порівняно із залученням позикового капіталу, що зумовлено тим, що рішення, пов'язані зі збільшенням капіталу, приймають власники та менеджери підприємства без отримання згоди інших суб'єктів господарювання;
- власний капітал забезпечує більшу можливість генерування прибутку в усіх сферах діяльності.

Одним з основних напрямів поліпшення управління капіталом підприємства є забезпечення максимального обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел, а саме чистого прибутку і амортизаційних відрахувань. Але збільшення чистого прибутку можливе за рахунок підвищення ефективності використання як власного капіталу, так і сукупного капіталу, що можливо при збільшенні оборотності сукупного капіталу та підвищенні рентабельності власного і сукупного капіталу.

Збільшення обсягів фінансування за рахунок амортизаційних відрахувань можливе шляхом прямого використання амортизаційних відрахувань за призначенням, а також застосування прискореної амортизації основних засобів, для своєчасної модернізації обладнання та придбання більш сучасного, більш технологічного та безпечного обладнання для виробництва.

Підприємство повинне відслідковувати середньозважену вартість капіталу та унеможливити значного його зменшення. Поточні активи і поточні пасиви можуть змінюватися щодня, але при привальному і повсякденному моніторингу

та керуванні можна досягти максимально ефективного їх використання з отриманням максимального прибутку. Це може відбуватися і за рахунок зменшення витрат на обслуговування залучених коштів, зменшення витрат на виробництво, зменшення постійних витрат, збільшення обсягів виробництва та реалізації.

На даний момент частка власних коштів у структурі сукупного капіталу підприємства ТОВ «Пирятинський сирзавод» є достатньо великою, проте для її подальшого підвищення необхідно:

- здійснювати раціональний розподіл прибутку;
- скоротити відтік власних коштів у дебіторську заборгованість шляхом комплексного підходу до вивчення замовників;
- вдосконалити систему розрахунків з покупцями та замовниками;
- здійснювати заходи впливу при здійсненні партнерських відносин із неплатоспроможними контрагентами;
- створити резервний фонд та вдосконалити його облік та відображення в бухгалтерському балансі.

Збільшення власного капіталу може бути здійснене в результаті накопичення або консервації нерозподіленого прибутку для цілей основної діяльності із значним обмеженням використання його на невиробничі цілі, а також в результаті розподілу чистого прибутку до резервних фондів, що утворюються відповідно до установчих документів.

Доцільно запропонувати наступні принципи формування капіталу підприємства:

1. Врахування перспектив розвитку господарської діяльності підприємства. Процес формування об'єму і структури капіталу підпорядкований завданням забезпечення його господарської діяльності не лише на початковому етапі діяльності, але і на продовженні і розширенні цієї діяльності в майбутньому. Забезпечення перспективності досягається шляхом включення всіх розрахунків, пов'язаних з формуванням капіталу.

2. Забезпечення відповідності об'єму капіталу, що залучається, об'єму активів підприємства. Загальна потреба в капіталі ґрунтується на потребі в оборотних і необоротних активах.

3. Забезпечення оптимальності структури капіталу з позиції ефективного його функціонування. Структура капіталу є співвідношенням власних і позикових фінансових коштів, що використовуються у фінансовій діяльності підприємства. Підприємство, що використовує лише власний капітал, має найвищу фінансову стійкість (коефіцієнт автономії дорівнює одиниці), але обмежує темпи свого розвитку (оскільки не може забезпечити формування необхідного додаткового об'єму активів в періоди благополучної кон'юнктури ринку) і не використовує фінансові можливості приросту прибутку на вкладений капітал.

Використання позикового капіталу збільшує фінансовий потенціал розвитку підприємства і надає можливість приросту фінансової рентабельності діяльності. Проте більшою мірою генерує фінансовий ризик і загрозу банкрутства.

4. Забезпечення мінімізації витрат по формуванню капіталу з різних джерел. Така мінімізація здійснюється в процесі управління вартістю капіталу, під якою розуміється ціна, яку підприємство платить за його залучення з різних джерел.

5. Забезпечення високоефективного використання капіталу в процесі його господарської діяльності. Реалізація цього принципу забезпечується шляхом максимізації показника рентабельності власного капіталу при прийнятному для підприємства рівні фінансового ризику.

Як свідчить аналіз проведений в другому розділі роботи, фінансовий результат від операційної діяльності був позитивним в 2020 році – 60031 тис. грн., у 2021р. – 96403 тис. грн., а у 2022 році фінансовий результат був негативним – підприємство отримало збиток, сума якого у Формі № 2 «Звіт про фінансові результати» складала 16006 тис. грн.

Тобто, у зв'язку зі збитковою діяльністю досліджуваного підприємства стає зрозуміло, що ефективність його використання має негативну форму прояву, тому діяльність ТОВ «Пирятинський сирзавод» потребує удосконалення в напрямку оптимізації витрат, нарощенню обсягів власного капіталу за рахунок розширення виробництва нових видів продукції, виходу на нові ринки збуту та інших заходів для виправлення негативної тенденції в бік отримання чистого прибутку.

У зв'язку з чим, нами пропонується проект розширення асортименту за рахунок впровадження продукту морозива в стаканчиках і ріжках під брендом «Молочна насолода», що дасть можливість збільшити обсяг чистого прибутку на ТОВ «Пирятинський сирзавод» в перспективі та покрити існуючі збитки і досягти головної поставленої мети в роботі – удосконалити формування власного капіталу підприємства та шляхи підвищення ефективності його використання.

3.2. Проект розширення асортименту продукції за рахунок впровадження нового продукту «Молочна насолода» та визначення його впливу на показники ефективності формування та використання власного капіталу підприємства

Як зазначалося в попередньому розділі бакалаврської роботи, головна особливість і перевага сирної технології ТОВ «Пирятинський завод» – це те, що сир виготовляється виключно з натурального молока, без рослинних домішок, без застосування сухого молока.

Основні напрямки діяльності заводу – виробництво твердих і плавлених сирів. Крім цього, на заводі виготовляється продукція з незбираного молока, суха демінералізована молочна сироватка і вершкове масло.

Пропонуємо проект розширення асортименту продукції за рахунок впровадження продукту «Молочна насолода», який підприємство не виготовляло раніше, об'ємом упаковки – стаканчик вафельний 80 грм з надписом «Молочна насолода».

Це дасть можливість ТОВ «Пирятинський сирзавод» отримати прибуток та покрити отримані збитки в 2018 році на рівні 16006 тис. грн., впровадити новітню технологію для виробництва морозива – Апарат для приготування морозива AYRE40 GGM вартістю 139000 грн. в кількості 12 штук та використати нові інструменти маркетингу – створення нового продукту.

Захід пропонуємо впровадити за рахунок кредитних коштів (Приват банк – кредит – може бути відкритий для юридичної особи – під 12% річних), так як збиток підприємства за останній звітній 2018 рік становить 16006 тис. грн. і власних коштів підприємство для закупівлі обладнання та виробництва продукції не має (фінансова звітність - додатки – форма №2 звіт про фінансові результати за 2018 рік).

Для морозива ТМ «Пирятинь» передбачено наступне позиціонування:

- а) натуральний пломбір підвищеної жирності 15% і 18%, унікальна кремова консистенція;
- б) виготовлено строго відповідно ДСТУ, 100% натуральні інгредієнти;
- в) без додавання ЗМЖ (замінника молочного жиру);
- г) «Пирятинь» найвідоміший зонтичний бренд фермерських продуктів;
- д) при виробництві використовуються вершки, згущене молоко, масло з власних ферм;
- е) висока оцінка смаку, аромату і консистенції споживачами.

На початку 2023 року були проведені незалежні хол-тести продукту в Києві спільно з аналітичним агентством «РОСТ». В якості конкурентів були обрані зразки зі схожим позиціонуванням:

- 1) морозиво «Рудь», група компаній «Рудь»;
- 2) морозиво «Карапуз», виробник «Полтавахолод»;
- 3) морозиво «Біленьке», виробник «Хладокомбінат».

За результатами тестування смаку і зовнішнього вигляду ванільного морозива у вафельному стаканчику марки «Рудь» і порівняння цієї марки з конкурентами, продукт по всіх атрибутів порівняємо з конкурентами. За

атрибутами колір вафлі, насиченість кольору вафлі, насиченість аромату і смак зразок «Рудь» виграє у зразка «Карапуз» і порівняємо з «Біленьке».

Імовірність покупки пломбіру «Пирятинь» дуже висока – 89%.

Адже ми пропонуємо новий продукт, що буде вперше представлений ТМ «Пирятин» на ринку. Символічне упакування виконане у синьо-золотистих тонах, що відповідає корпоративному стилю ТОВ «Пирятинський сир завод» та обов'язкове використання логотипу нашого підприємства. По дизайну упаковки морозиво «Пирятинь» стане безперечним лідером. Крім того, висока представленість бренда в інших категоріях (сир, молоко, йогурт) забезпечує високе знання продукції у споживачів.

Цільова аудиторія бренду «Пирятинь»:

- а) активні, сучасні, відкриті світу;
- б) сучасні, просунуті;
- в) багато подорожують, люблять експериментувати;
- г) прихильники здорової їжі;
- д) достаток середній, вище середнього;
- е) готові переплачувати за більш якісний продукт.

З вище поставлених цілей за асортиментом, прийнято рішення розвивати категорію вафельних стаканчиків. Категорія морозива вафельних ріжків користується популярністю серед споживачів конкурентів, адже в форматах вже кілька років, спостерігається лише стагнація на користь вафельних стаканчиків і ескімо.

На сьогоднішній день ми пропонуємо, щоб асортимент морозива «Пирятинь» складався з 11 SKU. Категорія вафельних стаканчиків буде представлена трьома класичними смаками: ваніль, шоколад і крем-брюле.

За даними Державної служби статистики України за 2022 рік 1 людина споживає 204 кг молока та молочних продуктів на рік, з них морозива приблизно 2 літри.

ТОВ «Пирятинський сирзавод» забезпечує, за вищевказаними даними - 12% ринку виробництва молочних продуктів.

$2 \text{ л/особу в Україні} \times 12\% \text{ (відсоток ТОВ «Пирятинський сирзавод»)} / 100\% = 0,24 \text{ л}$ – виробництво морозива, що забезпечує ТОВ «Пирятинський сирзавод» для внутрішнього ринку.

Офіційно, станом на 01 січня 2022 року населення України становило 43528136 особи.

$43528136 \text{ ос.} \times 0,24 \text{ л морозива} = \text{приблизно } 13058440 \text{ стаканчиків по } 80 \text{ грам.}$ Обсяг виробництва продукції проектного 2023 року = 1 стакан морозива $\times 80 \text{ мл} \times 12 \text{ штук} = 1 \text{ літр (12 штук стаканчиків)}$.

Потужність апарату = $40 \text{ л/год} \times 12 \text{ штук обладнання} = 480 \text{ л/ год}$ Обсяг виробництва «Молочна насолода» за 1 робочу зміну/ 8 годин = $480 \text{ л/год.} \times 8 \text{ год.} = 3840 \text{ л/ зміну}$.

Обсяг виробництва «Молочна насолода» 2023 проектний рік = $3840 \text{ л/зміну} \times 250 \text{ днів роботи підприємства (за даними бухгалтерського календаря на 2022 рік)} = 960000 \text{ л} = 1\,152\,000 \text{ штук (стаканів по } 80 \text{ мл)}$.

Для «Молочна насолода» об'ємом 80 мл на спеціальному обладнанні ціною 39000 грн., кількістю 12 апаратів, потрібно витратити 1060 л сировини.

Перелік потрібних інгредієнтів відображено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Витрати на сировину для виробництва морозива об'ємом 80 мл (в розрахунку сировини на 1 л морозива)

№	Інгредієнти/сировина	Масова потреба, мл	Ціна за даними 2022 року, грн/л	Витрати ТОВ «Пирятинський сирзавод», грн.
1	Молоко	880	10	8,8
2	Вершки	160	6	0,9
3	Стабілізатори	20	8,5	0,17
7	Разом	1060	-	9,87
$9,87 \text{ грн} \times 13058440 \text{ стаканів за рік} = 49350\,000 / 12 \text{ (80 мл упаковка)}$ = 10 740 567 грн.				

Отже, витрати на сировину для виробництва морозива об'ємом 80 мл становлять 9,87 грн. за одиницю. Проведемо розрахунок витрат на збут продукції, адміністративних витрат, витрат на оплату праці та обладнання в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Інвестиції на реалізацію проекту з виготовлення «Молочна насолода» на
ТОВ «Пирятинський сирзавод»

№	Показник витрат	Витрати на 2023 проектний рік, грн.
1	Витрати на оплату праці з нарахуваннями (Єдиний соціальний внесок = 22 %) (1 технолог зміни – 22000 грн, 1 контролер – 18000 грн., 2 апаратчики – 19000 грн.) = 59000 грн×12 місяців	708 000
2	Витрати на воду*** (1,2 м ³ /год. × 53,74 грн/м ³ (за даними Мінфіну 2022 р.)) = 64,50 грн.×8 год/зміна ×250 робочих днів в 2023 році	128 976
3	Електроенергія (11,3 кВт/год × 6,0 грн/кВт×12) = 67,82 грн × 8 год/зміна = 542 грн× 250 робочих днів)	351 564
4	Витрати на упаковку (стаканчик) – 3 грн. / упаковку × 13058440 штук	39 175 320
5	Обладнання моделі апарату для приготування морозива AYRE40 GGM (ОЗ групи 4 «Машини та обладнання – 5 р. термін корисного використання об'єкта ОЗ»)	139000×12 апаратів – 1 668 000 грн. 468 000/5 років = грн. на 93600 рік амортизаційні відрахування за прямолінійним методом
6	Витрати на сировину (таблиця 3.2)	10 740 567
7	Разом	42 031 860
8	Разом з витратами на оплату % за кредит 12% Приват банк	52 772 427 + 12% = 59 105 118

Важливо додати, що амортизаційні відрахування протягом п'яти років становитимуть по 93600 грн. (93600 грн. × 5 років = 468 000 грн.). Проект розраховуватиметься на 1 проектний рік – 2023. Так як всі роки мають однакові амортизаційні відрахування, то розрахунки на наступні 2023-2026 роки, будуть ідентичні розрахованому проектному 2022 року, а всі витрати на виготовлення й

реалізацію продукції та ціна на неї буде зростати пропорційно, з урахуванням всіх економічних змін в Україні, що є тенденцією останніх років в нашій країні.

Збиток підприємства за 2022 рік за даними бухгалтерської звітності ТОВ «Пирятинський сирзавод» становить 16006 тис. грн., а витрати на проект складають 59 105 118 грн., тому його впровадження є економічно можливим за рахунок запозичених коштів підприємства – кредит в Приват банку під 12% річних на 1 рік.

Собівартість 1 упаковки «Молочна насолода» = 59 105 118 грн. / 13 058 440 тубиків по 80 грам = 4,53 грн.

Середній діапазон цін на ринку України за морозиво 16-20 грн. за об'єм стаканчика 80 мл. (ТМ Онур, ТМ Яготинське).

Ціна з ПДВ 1 сткану морозива = 4,53 грн. + 5,89 грн. (130 % рентабельності, як «дозволяє» ринок) + 0,906 грн. (ПДВ=20%) = 11,33 грн. за 1 упаковку морозива.

Дохід (виручка) від реалізації продукції = 11,33 грн. × 13058440 упаковок = 147 952 125 грн.

Прибуток до оподаткування = Дохід – витрати - 20% ПДВ = 147 952 125 грн. – 59 105 118 грн. – 11 830 947 грн. (ПДВ = 0,906 грн. × 13058440 упаковок) = 77 016 060 грн.

Чистий прибуток від проекту ТОВ «Пирятинський сирзавод» = 77 016 060 грн. – 18 % (податок на прибуток підприємства = 13 862 890 грн.) = 63 153 169 грн.

Економічна ефективність запропонованого проекту та його вплив на показники господарської діяльності на ТОВ «Пирятинський сирзавод» представлена в таблиці 3.4.

Ефективним способом оцінки ефективності інвестиційного проекту – впровадження апарату для приготування морозива моделі AYRE40 GGM для виробництва «Молочна насолода», з метою підвищення ефективності формування та використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод», є розрахунок його ефективності, з позиції очікуваного інвестором чистого

прибутку, що розраховується за допомогою спеціальних показників для оцінки в інвестицій проект, а саме:

- чистий приведений дохід;
- індекс доходності;
- термін окупності.

Таблиця 3.4

Вплив запропонованого заходу на показники господарської діяльності
ТОВ «Пирятинський сирзавод» у 2023 проектному році

№	Показник	2022 рік	Значення по заходу	2023 проектний рік, грн.
1	Собівартість 1 упаковки /80 мл/грн.	-	4,56	
2	Ціна з ПДВ, 1 упаковки/ 80 мл /грн.	-	11,33	
3	Кількість «Молочна насолода», шт. упаковок		13 058 440	
4	Дохід від реалізації продукції, тис. грн	1616516	77 016	1693532
5	Непокритий збиток, тис. грн.	-16006	0	0
6	Чистий прибуток 2021 року, тис.грн.	0	63 153	47147

Проведемо їх розрахунок. Чистий приведений дохід (ЧПД) = чистий грошовий потік – капіталовкладення (собівартість + ПДВ + ПП 18%)

$$\text{ЧПД} = 63153169 \text{ грн.} - 59105118 \text{ грн.} = 4048051 \text{ грн.}$$

Індекс доходності – це показник оцінки ефективності інвестицій, що представляє собою співвідношення дисконтованих доходів до величини інвестиційної суми витрат.

Індекс доходності інвестицій (ІД) = чистий грошовий потік / капіталовкладення

$$\text{ІД} = 63153169 \text{ грн.} / 59105118 \text{ грн.} = 1,068 * 100\% = 6,8\%$$

Період окупності інвестицій (PP) є показником, що показує термін, за який вкладений капітал принесе дохід.

Термін окупності (TO) = капіталовкладення/ чистий грошовий потік

TO = 59105118 грн. / 63153169 грн. = 0,93 р. (або 10 місяців).

Отже, можна зробити висновок про економічну ефективність впровадженого проекту – впровадження апарату для приготування морозива моделі AYRE40 GGM для виробництва «Молочна насолода», з метою підвищення ефективності формування та використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод», про що свідчать розрахунки, так як чистий прибуток становить 63 153 169 тис. грн., що є позитивним результативним показником вкладу інвестицій в проект.

Реалізація заходів щодо підвищення ефективності формування та використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» передбачає збільшення чистого доходу підприємства, чистого прибутку та збільшення власного капіталу в елементі, що входить до складових елементів його формування – чистий прибуток та дозволить підприємству підвищити ефективність його діяльності.

Проаналізуємо вплив запропонованих заходів на основні техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод» в табл. 3.5.

Після впровадження запропонованого заходу виробничої оптимізації в ТОВ «Пирятинський сирзавод» спостерігається значний позитивний зміщення техніко-економічних показників та показників ефективності формування та використання власного капіталу.

1. Чистий дохід від реалізації продукції зрос на 77016 тис. грн., що свідчить про позитивний ефект від впровадження заходу.

2. Собівартість реалізованої продукції також зросла, але не так істотно, що спричинило збільшення валового прибутку на 17471 тис. грн.

3. Чистий прибуток після впровадження заходу значно покращився, перетворившись з збитку в прибуток на суму 63153 тис. грн.

4. Продуктивність праці зросла на 103 тис. грн., що свідчить про більш ефективне використання ресурсів.

5. Витрати на реалізацію проекту значно зменшилися після впровадження заходу, що сприяє покращенню ефективності фінансового управління.

6. Коефіцієнт фондівдачі власного капіталу зрос на 5,33 тис. грн., що свідчить про більш ефективне використання капітальних ресурсів.

Таблиця 3.5

Вплив запропонованого заходу на техніко-економічні показники діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод» та показники ефективності формування та використання власного капіталу

Показники	До впровадження	Після впровадження	Абсолютне відхилення
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	1616516	1693532	77016
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1456698	1516243	59545
Валовий прибуток, тис. грн.	159818	177289	17471
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-16006	63153	8577,0
Чисельність працівників, осіб	654	658	4
Продуктивність праці, тис.грн.	2471	2574	103
Витрати на реалізацію проекту, тис. грн.	-	59105118	23319817
Індекс прибутковості	-	1,068	-
Термін окупності, років		0,93 (10 місяців)	-
Чистий економічний ефект, тис. грн.	-	4048	4048
Показники ефективності формування і використання власного капіталу			
Коефіцієнт фондівдачі власного капіталу, тис. грн.	121,08	126,41	5,33
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу, %	-1,2	0,64	0,64

7. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу став позитивним, що вказує на збільшення ефективності вкладання власних коштів.

Отже, впровадження запропонованого заходу позитивно вплинуло на техніко-економічні показники та ефективність використання власного капіталу у діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод».

Власний капітал до проекту – у 2022 році склав 33 %, а зобов'язання становили 67 %. Власний капітал після проекту - у 2023 проектному році склав 34 %, а зобов'язання становили 66 % (таблиця 3.6).

Таблиця 3.6

Вплив запропонованого заходу на динаміку і структуру власного та позикового капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Показник	2022рік	Після проект у 2023 рік	Абс. відх. (+,-)	Структура капіталу, %	
				2022 рік	2023 рік
Власний капітал, тис.грн (активи)	146725	208875	62150	33	34
Позиковий капітал, тис. грн. (зобов'язання)	418011	441330	23319,8	67	66
Загальна вартість майна підприємства, тис. грн.	432736	650205	85469	100	100

Запропонований захід суттєво вплинув на динаміку та структуру власного та позикового капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод».

1. Власний капітал збільшився на 62150 тис. грн., що свідчить про позитивний вплив проекту на зміну власних ресурсів підприємства. Структура власного капіталу зросла з 33% до 34%, що свідчить про більшу самостійність і фінансову стійкість підприємства.

2. Позиковий капітал також збільшився на 23319,8 тис. грн., але його відносний вклад у структуру капіталу зменшився з 67% до 66%. Це може свідчити про зменшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Отже, впровадження запропонованого заходу призвело до позитивних змін у структурі та динаміці капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод», збільшивши його фінансову стійкість та ефективність управління ресурсами.

Підсумовуючи, слід зазначити, що ефективність функціонування будь-якого підприємства, у тому числі і ТОВ «Пирятинський сирзавод», залежить від правильної стратегії управління капіталом підприємства, важливою складовою якої є оптимізація структури капіталу. Саме тому в даному розділі роботи було сформовано напрями підвищення ефективності формування та використання власного капіталу серед яких варто виділити наступні, а саме: мобілізація фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних проектів; максимальний обсяг використання в господарській діяльності власних джерел фінансових ресурсів: чистого прибутку та амортизаційних відрахувань; залучення капіталу за рахунок зовнішніх джерел фінансування; з урахуванням вартості залученого капіталу; поліпшення ліквідності та платоспроможності підприємства; модернізація чи розширення діючого виробництва; поглинання чи придбання контрольного пакета інших підприємств; досягнення інших цілей; ефективне управління власним капіталом з метою виявлення резервів поліпшення його використання і забезпечення ефективного розвитку підприємства; вести постійний контроль формування запасів товарно-матеріальних цінностей, порівнюючи їхній нормативний та фактичний обсяги. Адже їх використання на ТОВ «Пирятинський сирзавод» не ефективне.

Також для покращення процесу формування та використання капіталу підприємства в третьому розділі зважаючи на виробничі потужності такого великого підприємства як ТОВ «Пирятинський сир завод» ми пропонуємо запуск нового продукту, а саме морозива. Морозиво – молочний продукт, який не потребує довгої ви стойки, але повинне мати необхідні умови для зберігання. Розпочавши випуск морозива ТОВ «Пирятинський сир завод» вийде на новий рівень та отримає нових потенційних споживачів.

ВИСНОВОК

У проведеному дослідженні надано теоретичне узагальнення та рішення наукового завдання, яке полягає в розроблених науково-методичних і практичних підходах щодо визначення шляхів підвищення ефективності формування та використання власного капіталу підприємства. Основні результати проведеного дослідження містяться в наступному:

1. На основі наукового узагальнення і систематизації існуючих підходів щодо сутності власного капіталу з урахуванням історичного, загальноекономічного та правового аспектів та його класифікації під власним капіталом підприємства пропонується розуміти сукупність елементів, що утворюють систему фінансування активів суб'єкта господарювання, функціонування котрої визначається рівнем розвитку економічних відносин, відносинами власності і конкурентним середовищем та характеризується ознаками самозростаючої вартості за рахунок руху у часі. Відзначено важливі характеристики власного капіталу, які полягають у тому, що він: виступає основним чинником виробництва; характеризує фінансові ресурси підприємства, які приносять прибуток; використовується як головне джерело формування добробуту його власників; є головним виміром ринкової вартості підприємства; а його динаміка є важливим показником ефективності господарської діяльності.

2. Визначено основні функції власного капіталу, що дозволило обґрунтувати його роль у діяльності господарюючого суб'єкта. Досліджено основні складові власного капіталу у відповідності до фінансової звітності і визначено джерела їх створення, проаналізовано структуру власного капіталу підприємств. Виявлено, що на сьогодні в складі власного капіталу переважають такі елементи, як статутний та додатковий капітал. Частка нерозподіленого прибутку, який є основою зростання власного капіталу, незначна.

3. Досліджено, що аналіз формування та ефективності використання власного капіталу здійснюється за допомогою низки методик та розрахунку

основних показників, які демонструють ефективність його використання, а на основі результатів такого аналізу керівництво підприємства має змогу зробити низку висновків щодо діяльності підприємства та прийняти рішення щодо ефективності та рентабельності господарської діяльності, обрання вектору розвитку виробництва, прибутковості видів продукції. Досліджено методичний інструментарій оцінки формування та використання власного капіталу суб'єкта підприємництва, який базується на врахуванні сутності капіталу, що виявляється в поєднанні двох його структур – за формою власності (власний і позиковий) і за формою втілення власності в різні види активів – нефінансові (продуктивні) та фінансові. Основними методами дослідження ефективності використання власного капіталу визначено горизонтальний, вертикальний, порівняльний, аналіз фінансових показників та ін.

4. Тематику роботи досліджено на прикладі ТОВ «Пирятинський сир завод» – виробника молочних продуктів. Підприємство було засноване у 1973 році в Полтавській області, яке з часом ввійшло до великого Київського холдингу «Молочний альянс» та розташоване в м. Пирятин, вул. Сумська, 1.

Основні напрямки діяльності: перероблення молока та виробництво сиру, роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах з перевагою продовольчого асортименту, інші види оптової торгівлі та інші види. Тобто – виробництво твердих та плавлених сирів, виробництво продукції з незбираного молока, виробництво сухої молочної сироватки, оптово-роздрібна і фірмова торгівля.

Проведено аналіз фінансово-економічних показників і ресурсного забезпечення діяльності підприємства використовуючи фінансова звітність за 2020, 2021, 2022 роки. Протягом 2020-2022 років спостерігається щорічне зростання чистого доходу від реалізації продукції, а саме у 2020 році даний показник склав 1055413 тис. грн, у 2021 році 1520951 тис. грн., що більше на 465538 тис. грн., а у 2022 році більше показника 2021 року на 95565 тис. грн., тобто був 1616516 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції зростала - темпи зростання в 2021 р. склали 44 %, а в 2022 р. 13,9%. Встановлено, що фінансовий результат від операційної діяльності був позитивним в 2020 році – 60031 тис.

грн., у 2021р. – 96403 тис. грн., а у 2022 році фінансовий результат був негативним – підприємство отримало збиток, складала 16006 тис. грн.

Провели оцінку показників ліквідності та ділової активності і рентабельності. Показники чистої рентабельності продажу, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу у 2020 та 2021 роках мали позитивну тенденцію, а у 2022 році зменшилися й мають негативну тенденцію, що пов'язано зі збитковою діяльністю.

Дослідили складові формування власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» які наступні: власний капітал без змін протягом 2020-2022 років – 13350 тис. грн., так як підприємство створене в 1973 році і сума власного капіталу під час реєстрації була іншою ніж зараз. Додатковий капітал підприємства майже не зростав – 10785 тис. грн. У 2020 році та 2021 році, 10818 тис. грн. у 2022 році, що більше на 33 тис. грн. або 3 %. Резервний капітал був без змін на рівні 7840 тис. грн. протягом 2020-2022 років. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) зріс з 134707 тис. грн. у 2020 році до 263085 тис. грн. у 2021 році, та зменшився до 146725 тис. грн. у 2022 році. Але сума витрат 1456698 тис. грн. по підприємству була більшою ніж сума нерозподіленого прибутку – 114717 тис. грн. Тому підприємство має чистого фінансового результату – збиток – 16006 тис. грн. Власний капітал у 2022 р. склав 33 %, а зобов'язання становили 67 %.

Основними напрямки підвищення ефективності формування та використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» є:

- 1) мобілізація фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних проектів;
- 2) максимальний обсяг використання в господарській діяльності власних джерел фінансових ресурсів: чистого прибутку та амортизаційних відрахувань;
- 3) залучення капіталу за рахунок зовнішніх джерел фінансування з урахуванням вартості залученого капіталу;
- 4) поліпшення ліквідності та платоспроможності підприємства;
- 5) модернізація чи розширення діючого виробництва;
- 6) поглинання чи придбання контрольного пакета інших підприємств;
- 7) досягнення інших цілей;

8) ефективно управління власним капіталом з метою виявлення резервів поліпшення його використання і забезпечення ефективного розвитку підприємства;

9) вести постійний контроль формування запасів товарно-матеріальних цінностей, порівнюючи їхній нормативний та фактичний обсяги. Адже їх використання на ТОВ «Пирятинський сирзавод» не ефективно.

5. Як свідчить аналіз проведений в другому розділі роботи, фінансовий результат від операційної діяльності був позитивним в 2020 році – 60031 тис. 109 грн., у 2021 р. – 96403 тис. грн., а у 2022 році фінансовий результат був негативним – підприємство отримало збиток, сума якого у Формі № 2 «Звіт про фінансові результати» складала 16006 тис. грн.

У зв'язку з чим, нами пропонується проект розширення асортименту за рахунок впровадження продукту «Молочна насолода», що дасть можливість збільшити обсяг чистого прибутку на ТОВ «Пирятинський сирзавод» в перспективі та покрити існуючі збитки і досягти головної поставленої мети в роботі – удосконалити формування власного капіталу підприємства та шляхи підвищення ефективності його використання.

Захід пропонуємо впровадити за рахунок кредитних коштів (Приват банк – кредит – може бути відкритий для юридичної особи – під 12% річних), так як збиток підприємства за останній звітній 2022 рік становить 16006 тис. грн. і власних коштів підприємство для закупівлі обладнання та виробництва продукції не має (фінансова звітність - додатки – форма №2 звіт про фінансові результати за 2022 рік).

Дослідили витрати на сировину для виробництва морозива «Молочна насолода» об'ємом 80 мл (в розрахунку сировини на 1 л морозива), які становлять 9,87 грн. за одиницю. Розраховали інвестиції на реалізацію проекту з виготовлення «Молочна насолода».

Отже, можна зробити висновок про економічну ефективність впровадженого проекту – впровадження апарату для приготування морозива моделі AYRE40 GGM для виробництва «Молочна насолода», з метою

підвищення ефективності формування та використання власного капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод», про що свідчать розрахунки, так як чистий прибуток становить 63153169 тис. грн., що є позитивним результативним показником вкладу інвестицій в проект.

Як свідчать, розрахунки вплив запропонованого заходу на техніко-економічні показники діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод» має позитивний вплив. Так, показник чистого доходу порівняно з 2022 роком зріс на 8577 тис. грн у 2023 році, а саме з 1616516 тис. грн. до 63153169 тис. грн.

Собівартість реалізованої продукції зросла з 1456698 тис. грн. до 1516243 тис. грн., тобто на 59545 тис. грн. Валовий прибуток теж мав тенденцію до збільшення – з 159818 тис. грн до 177289 тис. грн. Непокритий збиток на рівні 16006 тис. грн. був покритий повністю й підприємство отримало чистого прибутку 63153 тис. грн. Після його повного покриття. Чисельність працівників зросла на 4 особи і становила 658 осіб.

Паралельно збільшенню показнику доходу та чисельності працівників зростає й продуктивність праці з 2471 тис. грн. / особу до 2574 тис. грн. / особу, тобто більше на 103 тис. грн. / особу в 2023 році.

Індекс прибутковості становив більше 1, та дорівнює 1,068 %, що є позитивним результатом, термін окупності проекту 10 місяців, чистий прибуток – 63153 тис. грн. Власний капітал до проекту - у 2022 році склав 33 %, а зобов'язання становили 67 %. Власний капітал після проекту - у 2023 проектному році склав 34 %, а зобов'язання становили 66 %.

СПИСОК ВИКОРИТСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безкоровайна Л.В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах / Л.В. Безкоровайна // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 4. – С. 950-954.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: [підручник]; за ред. Ф.Ф. Бутиця; 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: Рута, 2009. – 912 с.
3. Голов С.Ф. Фінансовий облік / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – К.: Лібра, 2005. – 976 с.
4. Городня Т.А. Сучасна стратегія управління капіталом підприємства / Т.А. Городня // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18 (10). – С. 250-253.
5. Максимова В. Ф. Бухгалтерський облік: Підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит». – Одеса: ОНЕУ, 2012. – 670 с.
6. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: [навч. посіб.] / В.В. Сопко. – К.: КНЕУ, 2006. – 526 с.
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
8. Наказ «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування», затверджений Міністерством фінансів України 30.11.1999 № 291, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 21.12.1999 р. за № 892/4185 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kodeksy.com.ua/buh/psbo.htm>.
10. Калініна, А. В. Підходи до управління власним капіталом підприємства [Текст] / А. В. Калініна, Н. А. Дехтяр // Молодіжний науковий вісник УАВС НБУ, Серія: Економічні науки. – 2012. – №2. – С.132-144

11. Лахтіонова, Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія / Л. А. Лахтіонова. – К: КНЕУ, 2001. – 387 с.
12. Базилінська, О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: Навч. посіб. / О. Я. Базилінська. – К.: ЦУЛ, 2009.- 328 с.
13. Загальні вимоги до фінансової звітності: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 [Електронний ресурс]: від 07.02.2013 № 73. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
14. Поддєрьогін, А. М. Фінанси підприємств [Електронний ресурс]: підручник / А. М. Поддєрьогін. – 6-е вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2006. – Режим доступу: <http://enbv.narod.ru/text/Econom/fp/str/21.html>. 7. Лагун, М. І. Теоретична характеристика основних методичних аспектів проведення аналізу фінансового стану / М. І. Лагун // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 3. – С. 33-37.
15. Обущак, Т. А. Сутність фінансового стану підприємства / Т. А. Обущак // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 92-100.
16. Шипіцина, Г. А. Застосування інтегрального методу аналізу та методу ланцюгових підстановок для визначення факторів, які оказують найбільший вплив на величину власного капіталу машинобудівного підприємства через показник рентабельності власного капіталу [Электронный ресурс] / Г. А. Шипіна // Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании: Материалы научно-практической интернет-конференции – 2012. – Режим доступа: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/economy-412/bus>.
17. Кобилецький В. Р., Аналіз власного капіталу / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://analizua.com/metodyka-rozrakhunku/92-analiz-vlasnoho-kapitalu> (дата перегляду: 29.03.2024).
18. Громова А. Аналіз фінансових ресурсів промислових підприємств на прикладі ПрАТ «Ладжинський завод залізобетонних конструкцій / А. Громова // Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. – 2016. – Vol. 4. – №5. – С. 44–47.

19. Громова А. Є. Аналіз рентабельності промислових підприємств / А. Є. Громова, М. Ю. Каракуца // Розвиток економіки та менеджменту в умовах інтеграційних процесів : міжнародна науково-практична конференція для студентів, аспірантів та молодих учених (м. Київ, 29 – 30 квітня 2016 р.). – Київ : Аналітичний центр «Нова економіка», 2016. – С.46–48.

20. Ліганенко І. В. Мотиваційний механізм підвищення ефективності процесів інтелектуалізації діяльності підприємств / І. В. Ліганенко // Економічний аналіз. – 2016. – Т. 26. – № 1. – С. 130–135.

21. Мушнікова С. А. Логістичний підхід в управлінні фінансовою діяльністю підприємств / С. А. Мушнікова // Економічний вісник національного гірничого університету. – 2015. – №4. – С. 146-152.

22. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.

23. Подольчак Н. Ю. Особливості організації фінансового забезпечення підприємств у різних умовах функціонування / Н. Ю. Подольчак, І. О. Білик // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2018. – №1 (3). – С. 99–104.

24. Фінансовий аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивчення дисципліни / О.В. Павловська, Н.М. Пригуляк, Н.Ю. Невмержицька. – К. КНЕУ, 2008. – С. 168 – 187.

25. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 року № 96–XIV (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

27. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), включаючи Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) та Тлумачення (КТМФЗ, ПКТ) : станом на 1 січня 2015 року. URL: <http://www.minfin.gov.ua/news/>

view/mizhnarodni-standarty-finansovoi-zvitnosti-versiia-perekladu-ukrainskoiu-movoiu---rik?ca-tegory=bjudzhet.

28. Безкоровайна Л.В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Випуск 4. С. 950–954.

29. Беренда Н. І., Редзюк Т. Ю., Ворона К. В. Управління структурою капіталу підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип.19 (1). С. 14–18.

30. Бланк І. А. Управління капіталом: навч. курс. Київ: Вид-во «Ніка-Центр»; «Ельга», 2004. 576 с.

31. Бугай Н. О. Власний капітал як складова фінансової системи підприємства: проблематика та шляхи її вирішення. Агросвіт. 2016. № 21. С. 19–25.

32. Великій Ю. М., Тешева Л. В., Височін З. В. Управління оптимізацією структури капіталу підприємства. економічні студії. 2018. Вип. 29. С. 68–72.

33. Давидов О. І. Оцінка вартості позикового капіталу у процесі визначення вартості підприємств. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2017. Вип. 22 (1). С. 101–105.

34. Дорош Н. І., Сніжко В. В. Облік власного капіталу в контексті національних та міжнародних стандартів. Молодий вчений. 2019. № 2. С. 606–610.

35. Дорошенко А. П., Дорошенко О. О., Гуркаєва К. М. Теоретико-методичні підходи до обґрунтування методів оптимізації структури капіталу підприємств. Ефективна економіка. 2017. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5545>.

36. Зянько В. В., Ревенко В. С. Механізм управління позиковим капіталом підприємства. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 4. С. 155–159.

37. Коваль Л. В., Болехівська В. В. Бухгалтерський облік власного капіталу в управлінні підприємством. Агросвіт. 2019. № 9. С. 53–58. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.9.53.

38. Кудіна І. О., Старченко О. С. Власний капітал підприємства як економічна категорія та його облік. Приазовський економічний вісник. 2017. Вип. 5. С. 346–351.

39. Назарова І. Сутність та структуризація власного капіталу для потреб обліку. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2017. Вип. 3. С. 117–126.

40. Мельник Т.Г., Димніч В.В. Особливості обліку власного капіталу в акціонерних товариствах. Молодий вчений. 2018. № 3(55) березень. С. 665–669.

41. Попов М. І. Обґрунтування політики залучення позикових коштів підприємства. Молодий вчений. 2018. № 9. С. 515–519.

42. Примостка О. О. Оптимізація структури капіталу ТНК в умовах глобалізації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип.15 (2). С. 105–108.

43. Щепіна Т. Г., Люлько У. В. Особливості ефективного формування і використання капіталу підприємства. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. 2015. № 40. С. 91–95.

44. Щербань О. Д., Невдачина О. І. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства. Приазовський економічний вісник. 2019. Вип. 3. С. 284–289.

45. Безкоровайна Л.В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах / Л.В. Безкоровайна // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 4. – С. 950–95.

46. Алексєєва А. В. Звітність підприємств : навч. посібник [для студ. вищих навч. закл.] / Алексєєва А. В., Шаповалова А. П., Уманців Г. В. ; 2-ге вид., доп. та переробл. - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. - 367 с.

47. Василенко А. Злиття і приєднання: податковий та бухгалтерський облік [Текст] / А. Василенко // Все про бухгалтерський облік. – 2019. – № 105. – С.18-27.

48. Войнаренко М. П. Управлінський облік : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / Войнаренко М. П., Радецька Л. П., Овод Л. В. - Хмельницьк : ХНУ, 2018. - 363 с.

49. Голов С. Ф. Трансформація фінансової звітності українських підприємств у фінансову звітність за міжнародними стандартами : [метод. посібник] / Федер. проф. бухгалтерів і аудиторів України / Голов С. Ф., Костюченко В. М., Кулага О. М. - К. : ФПБАУ, 2018. - 267 с.

50. Голубнича Г. П. Звітність підприємства : [навчальний посібник] / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка / Г. П. Голубнича, Т. Г. Мельник. – К. : Київський університет, 2017. - 575 с.

51. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики : [підручник] / А.Г. Загородній; 3-тє вид., доп. і переробл. - Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2017. - 340 с.

52. Ільницький Ю. Вклади до статутного капіталу: види, оцінка, оформлення / Ю. Ільницький / Все про бухгалтерський облік. – 2015. – № 55. – С.18-23.

53. Ільницький Ю. Як самостійно ліквідувати підприємство [Текст] / Ю. Ільницький // Все про бухгалтерський облік. – 2019. – № 105. – С.66-77.

54. Плиса В. Й. Бухгалтерський облік: [підручник] / В. Й. Плиса, З. П. Плиса. - Л.: Вид-во ННВК «АТБ», 2018. - 419 с.

55. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. / Ю. М. Тютюнник. – К: Знання, 2017. – 815 с.

56. Джеджула В. В. Особливості управління капіталом підприємств кондитерської галузі / В.В. Джеджула, І.Ю. Єпіфанова, О.Г. Стемблевська // ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ. – 2017. –Випуск 7. – С. 128 – 133.

57. Дрига С.Г. Диспропорції в структурі капіталу підприємства та їх вплив на фінансові показники роботи підприємства / С. Г. Дрига, І. Д. Міщенко. Молодий вчений. – 2017. – № 8 (48). – С. 441 – 445.

58. Дропа Я. Б. Оптимізація структури фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах / Я. Б. Дропа // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2016. – С. 169 – 175.

59. Єпіфанова І. Ю. Сучасні підходи до аналізу ефективності оптимізації структури капіталу підприємств кондитерської галузі України [Електронний ресурс] / І. Ю. Єпіфанова, О.Г. Стемблевська // Економіка та суспільство. – 2016. – № 7. – С. 313-319. – Режим доступу : <http://economyandsociety.in.ua/journal-7/14-stati-7/541-epifanova-i-yu-stemblevska-o-g>.

60. Загородній А. Г. Капітал підприємства: формування та реалізація : монографія / А. Г. Загородній, О. Є. Кузьмін, І. Й. Яремко. – Львів : ЗУКЦ, НВФ Біарп, 2011. – 224 с.

61. Івченко Л. В. Власний капітал : джерела формування та функції / Л. В. Івченко, Н. Л. Удовик // Молодий вчений : Економічні науки. – 2016. – № 1 (28). – Частина 1. – С. 55 – 59.

62. Івченко Л. В. Власний капітал: сучасний погляд на його сутність та складові / Л. В. Івченко // Молодий вчений: Економічні науки. – 2016. – № 3 (30). – С. 79 – 83.

63. Корбутяк А. Г. Оптимізація структури капіталу підприємства / А. Г. Корбутяк, Н. М. Одайська // Економіка і суспільство. – 2018. – Вип. 16. – С. 375 – 381.

64. Корж Н. В. Управління фінансовим капіталом корпорації / Н. В. Корж // Наукові праці НУХТ. – 2015. – Том 21. – № 3. – С. 122 – 132.

65. Корягін М. В. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності: монографія / М. В. Корягін, П. О. Куцик. – Львів : ЛКА, 2016. – 276 с. – Режим доступу: <http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Vuh>.

66. Маматова Л. Ш. Оптимізація структури капіталу та її вплив на потенціал підприємства / Л. Ш. Маматова // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. – 2017. – С. 299 – 305.

67. Масленніков Є. І. Врівноважена система управління фінансовою стійкістю промислового підприємства / Є. І. Масленніков, А. І. Бутенко // Економічні інновації. – 2015. – Випуск № 59. – С. 228 – 240.

68. Міжнародні стандарти фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010.

69. Міщук Є. В. Особливості системи управління власним капіталом підприємства та шляхи її вдосконалення / Є. В. Міщук, В. В. Міщенко // Агросвіт. – 2015. – № 24. – С. 46 – 49.

70. Микитенко А. М. Формування системи управління власним капіталом підприємства / А.М. Микитенко // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2015. – Том 21, №1. – С. 93 – 99.

71. Ногіна С. Аналіз структури і функцій власного капіталу підприємства / С. Ногіна, С. Шумікін, С. Костанян // Економічний аналіз. – 2012. – Випуск 10. Частина 3. – С. 346 – 349.

72. Олександренко І. В. Управління власним капіталом підприємства / І. В. Олександренко // Економічний форум. – 2016. – № 3. – С. 211 – 216.

73. Плаксюк О. О. Система показників оцінки капіталу й ефективності його використання / О. О. Плаксюк // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2015. – Вип. 1 (18). – С. 77 – 86.

74. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент капітала / А. М. Поддєрьогін, І. В. Вівсяна / Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2018. – № 1. – С. 136 – 149.

75. Пономарьов Д. Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання / Д. Е. Пономарьов Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 5. – С. 53 – 58.

76. Рудика В. І. Теоретична сутність категорії «власний капітал підприємства» / В. І. Рудика, Г. О. Сукрушева, Т. Ю. Гонтар // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2017. – Випуск 17. – С. 436 – 439.

77. Сарапіна О. А. Управління власним капіталом підприємства / О. А. Сарапіна, Т. В. Шептіка // Молодий вчений. Економічні науки. – 2015. – № 1 (16). – С. 53 – 57.

78. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / [Васьківська К. В., Сич О. А.] . – Львів: ГАЛИЧ-ПРЕС, 2017. – 236 с.
79. Цюцяк І. Стратегічний контроль ефективності використання власного капіталу на основі оцінювання показників похідного балансового звіту / І. Цюцяк, А. Цюцяк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2018. – 5(200). – С. 57 – 66.
80. Щепіна Т. Г. Особливості ефективного формування і використання капіталу підприємства / Т. Г. Щепіна, У. В. Люлько // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2015. – № 40. – С. 91 – 95.
81. Яременко М. І. Інновації та структура капіталу підприємства / М. І. Яременко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Економіка і право. – 2015. – Випуск 28. – С. 73 – 78.
82. Економіка підприємства: [навчальний посібник] / за ред. А.В. Шегди. – К.: Знання, 2020. – 431с.
83. Іваненко В.М. Курс економічного аналізу: [навчальний посібник] / В.М. Іваненко. – К.: КНЕУ, 2020 – 190 с.
84. Костенко Т.Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: [навчальний посібник] / Т.Д. Костенко, Є.О. Підгора, В.С. Рижигов, В.А. Панков та ін. – Київ: Центр навчальної літератури, 2020 – 400 с.
85. Машина Н.І. Економічний ризик: методи його вимірювання: [навчальний посібник] / Н.І. Машина. – К.: Центр навч. л-ри, 2018. – 188 с.
86. Мельник О.В. Особливості формування власного капіталу підприємства / О.В. Мельник, Л.І. Данілова // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2018. – №1 (48). – С. 94 – 97.
87. Мних Є.В. Економічний аналіз: [підручник] / Є.В. Мних. – К.: Знання, 2019. – 630 с.
88. Олійник О.В. Економічний аналіз: [практикум] / О.В. Олійник. – [за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця]. – Житомир: ПП»Рута», 2018. – 496 с.
89. Старостенко Г.Г. Фінансовий аналіз: [навчальний посібник] / Г.Г. Старостенко, Н.В. Мірко. – Київ: Центр навчальної літератури, 2021 – 224 с.

90. Фінансово-економічний аналіз: [підручник] / П.Ю. Буряк, М.В. Римар, М.Т. Бець та ін. – [під заг. ред. П.Ю. Буряка, М.В. Римара]. – К.: ВД "Професіонал", 2019. – 528 с.

91. Чиж Н.М. Напрямки підвищення ефективності використання власного капіталу підприємства [Електронний ресурс] / Н.М. Чиж // Економічний форум. 1/2019. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2019_1/32.pdf.

92. Шевчук Н. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування / Н. Шевчук // Ринок цінних паперів України. – 2019. – №5,6 – С. 39-43.

93. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: [підручник] / В.М. Шелудько. – К.: Знання, 2021. – 439 с.

94. Шило В.П. Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства: [навчальний посібник] / В.П. Шило та інш. – К.: Кондор, 2020. – 240 с.

95. Шиян Д.В. Фінансовий аналіз: [навчальний посібник] / Д.В. Шиян, Н.І. Строченко. – К.: Видавництво А.С.К., 2018. – 240 с.

96. Шпак Н.З. Система управління капіталом підприємства / Н.З. Шпак, О.М. Рудницька // Науковий вісник НЛТУ. – 2018. – Вип. 20.10. – С. 257 – 261.

97. Вівчар О.Й. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства / О. Й. Вівчар // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2017. – Вип. 19 (5). – С. 146–150.

98. Гайдаржийська, О. М.; Костюнік, О. В.; Кащук, О. П. Власний капітал: джерела формування та функції. Агросвіт, 2017, 12: 48-52.

99. Петришин, Л.; Жидовська, Н.; Росток, м. Теоретичні і методологічні аспекти обліку власного капіталу. Вісник Львівського національного аграрного університету: економіка АПК. 2020. № 27. 188 с., 2020, 71.

ДОДАТКИ